

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
Negyedévre 1.50 kr. Két óra 1.—kr.
Félévre 3.— » Egy óra —.50 »
Egész évre 6.— » Egyes szám helyben 7. vidéken 8 kr.

HIRDETÉSEKET
Árszabály szerint számítunk. Bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyiltér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ.

POLITIKAI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen hetenkint kétszer u. m.: kedden és pénteken.

SZERKESZTŐSÉG:
hova a lap szellemi részét illető közlemények s előfizetési díjak küldendők
SÁROSPATAK, GORTVAY-FÉLE HÁZ.

A hirdetési díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások a kiadóhoz, Steinfeld Jenő nyomdászhoz küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertetlen leveleket nem fogadunk el.

FŐMUNKATÁRS:
CSENGEY GUSZTÁV.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:
DR. BARTHA BÉLA.

KIADÓ:
STEINFELD JENŐ.

Pártonkívüli párt.

Megszületett Magyarországon a legnagyobb politikai esoda, melyet abszurdumnak is bátran nevezhetnénk, ha meg nem történt volna: a pártonkívüliek csoportja egy párta tömörült.

De hát lehetséges ez?

Hiszen politikai pártalakuláshoz előre megállapított közös program, az összes fontosabb kérdéseket felölelő tiszta, világos megállapodás kell!

Ez eddig így volt. Azonban az egyházpolitikai reformok és a kormányon levő férfiak elleni szenvedélyes gyűlölködés, úgy látszik, nálunk most már a lehetetlent is lehetővé teszi.

Mert alakult egy párt, mely csupa pártonkívüliekből áll, — tehát ki van találva a körnégyszögesítése és a fából csinált vaskarika.

Ennek a 26 tagból álló pártnak egyetlen érintkezési pontja van, egyetlen közös eszméje: az egyházpolitikai javaslatok — no meg a jelenlegi kormány megbuktatása. Egyébként pedig a legheterogénebb elemekből van összeállítva. Ott van Péchy Tamás, ki most hirtelen ismét kitűnő államférfiúvá lesz s oda áll annak a Szapáry grófnak a vezetésé alá, ki annak idején az országgyűlés elnöki székére sem találta alkalmasnak, az a Péchy Tamás, ki, ha tudomásunk nem csal, volt idő, midőn az ev. egyházban Prónay Dezső báró ellen és a kormánybefolyás érdekében dolgozott; ott van Tibád Antal, ugyancsak Szapáry gróf szellemi vezérlete alatt, ki épen e gróf Szapáry kormányzásáról mondotta pár hét előtt, hogy 1889 óta a szabadelvű pártot teljesen szürkére koptatta. — de azért a pártonkívüliek pártját majd megaranyozza: ott lesznek azok, kik adott reverszálisaik miatt léptek ki a szabadelvű pártból, hogy kétségbevonhatlan „szabadelvűségüket”, mely immár tértívénnyel van dokumentálva, felajánlják a szintén kétségbevonhatlan szabadelvűségű Szapáry grófnak, ki most a szabadelvű párt igazi vezerségét követeli vissza a maga részére.

A téli tárlat.

Az „Őrálló” számára írta: ifj. Mitrovics Gyula.
(A tárlat bezárta alkalmából.)

IV.

A Rómában élő, híres lengyel képiro Siemiradzky is küldött néhány kisebb képet. Az egyik szent Jeromos kísértése, de ennél már nagyobb erővel és több valószínűséggel láttuk e jelenetet megfestve, a klasszikus-kor nagy mestereinél. Kellő hit- és ihlet nélkül kár efféle tárgyakra vesztegetni az időt. De a másik két mű, melyet kiállított, egészen kedves, bájos alkotás. Az egyiknek címe: „A forrásnál.” Tárgyat a görög világól meríti. Egy szerelmes pásztorfiu beszélget a kedves kis leánnyal, a ki vizért jött ide. Baloldalán vannak a képek s mellettük ontja a durván faragott kis orozslánfó a kómedencébe a vizet. Jobbra keleti napfényben izzó kövek és kőfal tölti be a vásznat. A másik mű „Fogadalmi tárgyak eladását” ábrázolja s szintén görög tárgy. Ugyanaz a pazar világítás, melynek melege alatt a fehér kövek szinte sülnék. Az előtérben ül egy, apró edényeket, votiv tárgyakat árulató férfi s előtte hever két klasszikus szépségű nő, válogatva a szent tárgyak között. Jobbra, félig-meddig a háttérbe mélyedve a szent liget körfalai s a bejáró dór-stíli, templomszerű oszlopcsanóka. Mindkét művén a görögvilág melységes szeretete és alapos tanulmányozása párosul a tökéletes esztétiséssel. Nagyon érdekesek Kasparides Eduárd képei. „Hullámok” játékában Böcklin utánozza, a fantasztikus, görög mithologiai tárgyú képek zseniális festőjét itt is a hullámokkal fölvetődve, vízi leányok és férfiak üzik enyelgő játékaikat. De a mithologiai tárgyal és ellentétben áll Kasparides reális törekvése. A hullámokat, a szerte fröcseseno vizeseppeket természetes hűséggel festi s ezzel, legalább szemünkben, éles disharmoniát szerez. Hiszen Böcklin is igyekszik a természeti tárgyak festésében hűségre, de e hűséget valami sajátos látával vonja be, úgy, hogy az ő víztükréi már magukban is misztikusak minden igazságuk mellett is s szinte várjuk a borzas férfit vagy kecses leányt, ki a hullámokból a kép szögletében felüti fejét. Kasparidesnél a tárgynak és a kidolgozásnak az a sajátsága, hogy ugymondjam: elhithető összhangja hiányzik, melyet az említett mester müncheni és berlini képein csodálunk. Kedves genrekép Jakóbidestől „A nagymamánál,”

melyen elkényeztetett kis unoka mulatja magát a boldog nagymama ölében, kinek lemosolyog arcáról a gyönyörűség, a boldogság. Valóban megéri arát, a 3 ezer forintot. Annyi e képen a kedély, annyi és oly éles a megfigyelés s a kidolgozásban annyi a szeretetteljes gond!

A külföldiek között mégis talán a legerőteljesebb alkotás „Az élet nyomorúsága” Richir Hermanntól. A háttérben, egypár oszlop mellett elegáns társaságra nyílik kilátás, az előtérben pedig a pianinó előtt egypár gyertya által megvilágítva egy magabamélyedt, otffelejtt, elkecsereedett ifju ül. Jobb kezének csontos ujjá az eljátszott darab végső akkordjait fogják még; balkezet nadrágja zsebébe mélyíti. Vállain alig egypár évtized, de arcán a teljes megvénhedés. A cinizmussal annyi lemondó kétségbeesést kifejezni: alig láthatunk a festmények között. Az ifju arcára vésett mély barázdák, a nyomortól ráfestett halálsápadtság, a kiégett szemek, az összecsuplott derék, s még a tisztán összegyűrődött fekete kabát is, mind ennek a lemondó kétségbeesésnek, összetört, semmivétett ambícióinak kifejezései. Az egész alak maga a szalonna tévedt, frakkba bútt nyomor. S ez erőteljes kifejezések hatásait mennyire emeli az ellentét, a fényes háttér! Megdöbbenünk, lelkünkben megrázódunk e kép előtt s ha volt valaha magasbatoró ambíciónk, ha volt szilajabb vágyunk, szinte kedvünk van lemondani róluk s egy percre a világtól-elfeledettség csendes boldogsága után vágyunk, mint egy megrázó tragédia láttára, lelkünk átmegy a katharizison. Ezek után szinte felesleges megjegyeznünk, hogy e mű tehnikája is méltó a tárgyhoz és felfogáshoz. Hiszen e nélkül hatása sem volna.

Mindzeiken kívül még a tárlat 443 műdarabja közül számosat állított ki külföldi mester, azonban a továbbiak felsorolására nincs már terünk.

Szemlénk vége felé közeledve, méltán kérheti a szives olvasó: hát a műcsarnok csak a képirok versenytere?

Fájdalommal kell válaszolnunk, hogy bizony nagyobbára csak a képiroké. Szobrászatunk nagyon gyarló lábbon áll. Művészeink nagy feladatok megoldásával foglalkoznak. Monumentális szobrok pályázataira készítik terveiket; kisebb genre szobrok készítése nem ambíciójuk. Csak elvéve látunk oly kitűnő kisebb alakítást, minő a vigadó-téri kis kutszoborosportozat Sennyey Károlytól. A tárlaton is alig van nehány. S ezek közt a maga kitűnőségében páratlanul áll a „Tevehajcsár” ifj. Vastagh Györgytől, meg is találta előkelő vevőjét Ő felségében. Festett gipsz-szobor. Egy sovány, rongyos bőrű teve,

De tegyük föl, hogy megbukik a Wekerle-kormány, a liberális romjai alá temeti az alkotmány visszaállítása óta Andrássy mellett legnagyobb három miniszterét: a Wekerle, Csáky, Szilágyi triász, — azt a kormányt, mely lépésről-lépésre, zaj és reklám nélkül szerzi vissza rég óhajtott előjogainkat a magyar udvartartásra, történelmi emlékeinkre. — s követ köre rakva építi tovább lassan mindazt, a mi még hiányzik a magyar államiság épületéből. Az eszme nem bukik velük: kikél abból a kőkoporsóból, hova a fanatizmus poroszloji temetik. „Resurget” — fel fog támadni.

S kormány szebben nem bukott, mint ez fog, az elvek hűséges harcában a taktikázó, kicsinyeskedő pártok önző harcából a nemzet szívére!

a. a.

Válasz Horváth Gyulának.

A „Magyar Hirlap” január 23-iki számát csak ma olvashattam s mivel „Frázis és igazság” című cikkemmel oly kiváló író és férfiú mint Horváth Gyula, foglalkozik, kötelességemnek tartom egyet-mást válaszként elmondanom.

Az érdemleges választ az „Őrálló” tisztelt szerkesztője már e lap január 26-diki számában megadta. — ezen válasz az én nézeteimmel is teljesen megegyezik, azért ezekhez nincs mit hozzáadnom.

De igen is meg kell mondanom, hogy mi vezetett cikkem megírására s Horváth Gyula kitűnő felszólalása után is ki kell fejtenem, hogy miért tartjuk veszélyesnek nemcsak a protestantizmusra, hanem a szabadelvűsége, aztán magára a szabadelvű katolicizmusra, sőt a hazára is gróf Apponyi Albert politikai magatartását.

Nem vonom kétségbe Horváth Gyula teljes jóhiszeműségét, feltétlen elismeréssel viseltetem kiváló tehetsége iránt, sőt azt mondom, hogy ha a Szent-Írásnak Sodoma és Gomoráról szóló eseménye, alkalmazva ezt a „Nemzeti párta”, megújulna és az Ur kegyelme e párt fenntartását és megmentését ahhoz kötné, hogy 7 szabadelvű

a hátán ülő, duzzadt, piros ajku fekete emberrel, ki szaporán nógatja s fenyegeti dardájával a lassu jószágot. Ha egy műre rá lehet mondani, hogy érdeme a természet lelkiismeretes tanulmányozása, az éles megfigyelés, élethűség, jellemzetesség: úgy ez a mű valójában megérdemli. S még hozzá kell adnunk a kitűnő kompozíciót. A kopus szerkesztés a klasszicitás szigorúságával érvényesül. Követhetnek szobrászaink a fiatal mestert, kisebb szabású műveik készítésében. Hiszen, a mint jól tudják, egy mű becsértékét nem fontszámra mérik.

Még egypár portait, egy-két szobor darab s a tárlat szobrászati része ki van meritve s azzal a mi szemlénk is véget ért.

E rövid és vázlatos ismertetésből is látható, hogy ha nagyszabású, világraszóló műre mek nem ékesítik is a tárlatot: a magyar művészet mégis méltó önmagához. S hogy a festészet is ily fokon áll, nem tudok eléggé csodálkozni. Iróink egy hosszú századon át küzdöttek, míg a magyar közönség olvasási kedvét csak idáig is fejlesztette, a hol ma áll: a képzőművészet előtt azonban e küzdelem jórészt még előtte áll. Egy nemzet közönyt megtörni óriás feladat. Pedig ma még a magyar embernek a képzőművészet terén nincsenek szükségai. Ha uri szalónban megfordulunk, lábunk a gazdag szőnyegre majd bele ful; a falak tarka-barka tapétáiról képiroink nem intenek reánk. De sehol vagy csak nagyon ritka helyen látunk egy-egy festményt, rézmet-szetet vagy épen genre-szobrot. Legfőleg egypár silvány olajnyomat aranyos keret kedvéért vagy egypár silvány gipszfigura, melyet a vándorló „művészek” hordanak a hához, egy szál deszkára rakva. Bécs az olajnyomatok hazájának a kezdete, hazánk igazi muzeuma. És ez felette szomoró művelődéstörténeti tanulság.

Ha ezek felett elgondolkozunk, aggódunk kell a magyar képzőművészet jövője felett. Hiszen az érdeklődés, a művészet szükségérzete, a művészet tápláló anyaga. A nélkül nem lehet, nem élhet, mint a hal víz, — az emberi tüdő, levegő nélkül. Ezt kell közönségünkben fölébreszteni. A szegénység nem ok, mert nincs műveltebb család, mely legalább egy rézkarcot ne szerezhetne otromba olajnyomat helyébe.

Ne adjuk fel a művészekkel szemben a kritika jogát, de a fősúlyt a közönség közönytének megtörésére fordítsuk. Ezzel tesszünk legnagyobb szolgálatot a magyar képzőművészet érdekének.

(Vége.)

férfit nevezek meg ezen párton, én az elsők között Horváth Gyulát nevezném meg.

Tehát reám nézve nagy megnyugvás, hogy Horváth Gyula gróf Apponyit szabadelvű férfiúnak mondja, s arról biztosít, hogy gróf Apponyi Albert soha se lesz a klerikálisok között.

De tovább megyek, én magam is gróf Apponyit nem csak kiváló szónoknak, hanem a legjellemesebb férfiúnak és jó hazafinak ismerem.

Nincsenek feledve előttem 1893 májusban Szentiványi József által adott ebéden a felköszöntők alkalmával tett nyilatkozatai, melyek nem csak az ott jelen volt zsinati tagokra, hanem reám is mély hatással voltak, melyekre midőn én is válaszoltam, szavaimat azzal végeztem, kívánom, hogy gróf Apponyi Albert, midőn vallásához és hazájához egyenlő ragaszkodását hangsúlyozza, s szabadelvű eszméit valószínűsíteni akarja, akkor ne keljen a katolikusnak megsíratni valóságát, a magyarnak a hazáját, hanem mindkettőt boldogulva lássa.

Azonban gróf Apponyi, kiváló egyénisége mellett is napról-napra mindinkább arról győződom meg, hogy ő nem vezeti az eseményeket, hanem az események és környezete által vitetik.

Meglehet, hogy ennek oka az, hogy érző szíve nagyon fogékony a különböző hatások befogadására s kedélye lágyabb, mint a milyen erős akaratereje, vagy tán ennek oka azon jelenség, mely a nagy szónokok legnagyobb részének közös vonása, hogy a szónoki babérok arra ösztönzik őket, hogy a divatos eszméknek s az érzelmeiket uralgó benyomásoknak szószólói legyenek, mert van valami mámorító abban, ha milliók tapsolnak a szónok remekének.

De bármi legyen oka gróf Apponyi Albert politikai magatartásának, a mi bennünket iránta kételkedővé tesz, a mi bennünket szabadelvűeket aggodalommal tölt el, az nem csak gyakran változó és ellentétes politikai magatartásában, hanem az őt támogató sajtó irányzatában rejlik.

A magyar ember természete, türelmes — nem hajlandó a felekezeti gyűlölködésre.

Az alkotmány helyreállításáa óta vallási torzalkodásnak, a magyar társadalmat felbomlasztó felekezetiességnak több éveken át nyomára nem akadunk.

Ultramontán irányzat, egyes kivételektől eltekintve, a magyar sajtóban a legujabb időkig nem nyilatkozott.

A leplezett ultramontánizmus s protestáns-ellenes szellem csak néhány év óta, és pedig azóta, mióta gróf Apponyi Albert szereplése mind nagyobb arányt vett, az őt támogató sajtóban mutatkozik.

Apponyi Albert grófot támogató lapok a „Magyar Hírlap” kivételével nemesak ellentétben állanak a protestáns érzülettel, hanem egy részük ultramontán is.

Ezen sajtó idézte elő a felekezeti felélesztését, a közszellemet ez vitte retrográd irányba, mely ma erősebb gróf Apponyinál is, s félt, hogy ezen irányzat, nagy válságokat idéz elő, s a magyar nemzetre végzetessé válhatik.

Az a Tisza-ellenes gyűlölködés valóban undorító, — a hazai református világ már évek óta érzi, hogy a Tisza elleni dühöngés arra is iránytat, hogy a protestánsizmust diszcreditálja, s a felszított felekezetiesség által reakcionárius s protestáns-ellenes közszellemet idézzen elő.

A protestánsizmus és a szabadelvűség érdeke pedig egy.

És éppen a gróf Apponyit támogató sajtó iránya bírt reá, hogy felszólaljak, hangot adjak meggyőződésemnek.

Megmagyarázom, hogy miért láttam szükségnek, hogy én szólaljak fel.

Ha református (kálvinista) író írja meg ezeket, a miket én irtam, annak ezen sajtó mindjárt azt felelte volna, hogy ezt a református Tisza-klikk iratja, hogy ez azért történt, mert a református világ ép úgy, mint a Tisza-klikk, félti gróf Apponyi Alberttől befolyását.

No nálam ezt senki nem mondhatja, mert én se Tisza Kálmántól, se párthiveitől, se református embertől pályám kezdete óta soha semmi előnyben nem részesültem, s mikor közszolgálatba léptem, néhány ismerős hitsorsosomon kívül, leginkább előkelő katolikus férfiak voltak támogatóim.

Igy engem nem vádolhat senki azzal, hogy Tiszának, vagy a mostani kormánynak lekötöztette lenné, mert köztudomásu, hogy az ágostai evang. egyház kiváló férfiainak jelentékeny befolyása a Deákpárt idejében volt, ellenben most ezen befolyással egyetlen férfi se dicsekedhetik.

De igen is érzem, hogy a tomboló reakció és az ultramontánizmus ellenében az összes protestánsizmusnak, sőt Magyarországon minden szabad-

elvű férfiának közösen kell védekezni, mert az a harc, mely az ultramontánizmus által megvan üzenve, nem egyedül a protestánsizmus és katolicizmus, — hanem még inkább a magyar állam és az ultramontánizmus közötti harc.

A magyar állam jogairól, a jogegyenlőségről, s mind arról van szó, ami egy öntudatos és szabad polgárra szent.

Kockán állanak a legszentebb emberi jogok is, melyek többek a felekezeti és nemzetiségi érdekeknél!

A protestánsizmusnak, támaszkodva az ország összes szabadelvű polgáira, ezen küzdelemben helyt kell állani.

A jelenlegi kormány egyházpolitikai reformjai a szabadelvűség kívánalmái, azért a ki valódi protestáns és szabadelvű, annak tudnia kell, hogy hol álljon.

Gróf Apponyi Albert habozása erősíti a reakciót! ezt elvitatni nem lehet.

Azt se lehet elvitatni, hogy gróf Apponyi Albert már 1890-ben proklamálta ezen eszméket, melyeket ez a kormány megvalósítani akar; most mint Saturnus saját idejét eszi meg.

Igaz van Petőfinek, mikor azt mondja: „Mindem Demosthenesnél szebben beszélt a tett!”

Miért habozik tehát gróf Apponyi?!

Hisz a ki az elvek valódi férfja, az ne csak hozsánakra, hanem a feszíté megre is készüljön el, mert ez az igazi nagyság kritériuma.

Az állami közigazgatás pártolását is annyiféle feltételhez kötötte, hogy a mely kormány azt előzőleg mind megette volna annak tagjai a kormányzati képtelenséget dokumentálták volna.

Hazánkban egy okos és modern államférfiu a mi széttagolt társadalmunk s partikulárismusra, felekezeti különállásra hajló közszellemünk mellett, mindenekelőtt a magyar állami hatalom s a nemzetiségi egység kifejlését tartja szem előtt.

Mindazok, a kik a kiegyezkedési alap hívei s a reformok barátai, azt várták, hogy gróf Apponyi Albert gróf Szapáryval, utóbb meg, hogy Wekerlével megtalálja a kiegyezkedési módokat.

Azonban gróf Apponyi Albert mindinkább a szélső irányzatokhoz, előbb a szélsőbal, most meg a főúri és főpapi oppozícióhoz közeledik.

Valami végzetserű gróf Apponyi Albert politikai szereplése!

Hasonlít Penelope munkájához, de megjő-e Odysseusa?!

Egy nagy tehetség! egy nemes jellem! de nines akarata, megacélozva a tette.

Mondjon le szónoklati babéraitak egy részéről s szánja el magát a hétköznapias, de hazafias munkára!

Hisz a haza beteg, forró lázak gyötrik, legyen ő is egyik orvosa.

Ne csak szép szavakat váltson a szabadelvűséggel, hanem szánja el magát nagy és hazafias tette, támogassa a kormány szabadelvű politikáját és némitsa el az őt támogatót ama sajtótóbeli lovagjait, a kik megmérgezett betűikkel lövöldöznek a szabadelvűségre, felkeltik a felekezeti gyűlölködést.

Jutalma egy nemzet halála lesz, legnagyobb jutalom egy hazafira! és ott lesznek e tisztelői sorában a magyar protestánsok is.

Mi nem kívánunk előjogokat! Hisz mi megtanultuk a küzdelem s nem alakul soha oly kormány, mely mi nekünk kedvezne.

Egy ambíciónk van: szeretnők hazánkat a kultur népek sorában látni, álljon gróf Apponyi Albert a nemzeti haladás élére, mi híven és odaadóan követjük!

Andorka Gyula.

KÖZÉLET.

Egy történelmi tanulság.

(Folytatás és vége.)

Miután a szept. 20-iki és 21-iki két leirat általánoságban nyilatkozott a felterjesztett tárgyakra nézve az iránt, hogy miképen alakittassanak belőlük a koronázás után törvények, s egyszersmind az előbbi az országgyűlést Budáról áttette Pozsonyba, végre november 11-én, már a pozsonyi vár termében II. Lipót átadta a királyi előterjesztéseket. Majd ez után a rendek vegyes ülésében előterjesztette a királyi választ is, a mely november 7-én kelt. S ezen válasznak vallásügyi része az evangélikusoknak nagy örömet hozott. Mert ebben, elenkezőleg, mint talán az előzményekből várni vagy gyanítani lehetett, nagy részben ki vannak mondva azok az elvek, a melyek országos törvényben kifejezésre jutván, az ország bármely rendű polgárainak, a haza bármely vallásu fiainak vallásos lelkiismereti szabadságát biztosíthatják. Az evangélikus rendek ezen november 7-iki királyi választ november 14-iki feliratukban köszönték meg, a melyben e választért örök hálájukat nyilvánítják, ámbár ezen kegyelmes választ mindent további igazságos kívánatukat nem látják kielégítve.

Noha e válaszbán nem volt megadva az evangélikusoknak mindaz, a mire ezek igazságosan számíthatnak,

azért az, a mi mégis benne örök hálájukra volt érdemes, untig elég volt arra, hogy a másik fél a vallás ügyében a törvényalkotás rendes útján való további sikeres működést is lehetetlenné tegye. November 30-án a kalocsai érsek meghívására, ennek a szállásán, tanácskozásra összejöttek a püspökök, káptalani küldöttek és világi kath. országgyűlési tagok. S itt az volt a megfontolt tárgya, hogy miképen lehetne rábíri a királyt arra, hogy a vallás ügyében november 7-én kelt válasza ezen országgyűlés törvényeiké közé ne kerüljön. A tanácskozás eredménye egy felirat lett, a mely a legmerekvebb álláspontra helyezkedett a királyi válaszbán a vallásügyre nézve kifejezett elvekkel szemben. S ennek teljesen megfelelő volt a további vallásügyi tárgyalásokban a kath. papság és a velők tartó kath. világok magatartása is. Ennélfogva, miután a dec. 2-iki és 7-iki országos vegyes ülésekben, a felek közt semmi közös alap vagy közös találkozóponnt nem lévén, minden remény eltűnt arra nézve, hogy valaha valami megnyugvást hozó megállapodás s országgyűlési rendes eljárás mellett országos törvény létesülhetne: ez utóbbi ülésen a kath. klerussal s az ezzel tartó világi katolikusokkal szemben, a kik azt kívánták, hogy ne végeldöntést kérjen az országgyűlés a királytól, hanem csak új választ, hogy ezt, ha netalán nekik kedvezőtlen volna, újból tárgyalás alá vehessék, a többség akképen döntött, hogy a történetk terjesztésének fel a királynak a végből, hogy ezt az ügyet véglegesen döntse el.

Tehát az ügy ismét a király bizalmi bírósága elé került S meg kell vallani, hogy ebben a helyzetben más tenni nem is lehetett.

Arra a feliratra, a melyben az országgyűlés a november 7-iki válasz után a december 7-iki ülés határozata folytán a vallásügyet az uralkodó végleges döntésére bízza, a királyi válasz, a mely 1791 január 18-ikán kelt, a január 24-iki országos vegyes ülésben olvastattott fel. Ehhez a válaszhhoz volt mellékelve a kész, megalkotott törvények is, az, a mely csekély módosítások után törvénykönyvünkbe igttattott s ma, mint az 1790/1: 26. t.-c. ismeretes.

S esodálatos, hogy bár a vallásügyi tárgyalások menete a „dicső” 1790/1-ik országgyűlésen olyan volt, mint itt vázolva van, s hogy bár az akkori hercegprímás a törvény leérkezése után, nem tekintve azt, hogy az uralkodó maga az országgyűlés által fel volt kérve a döntésre, e törvénynek ismételve ellenmondott, még pedig február 8-ikán szabályszerűleg kiállított okmányban, s bár az ellenmondást érvénytelenítő záradék, mint már fentebb is említve volt, a törvény bevezetésében, az uralkodó által leküldött törvény szövegébe utólag bele toldva, világosan látható: mégis emelkedhetett oly hang valaha, mintha ezt a protestánsoknak a katolikusok adták volna.

Nem csak, hogy nem a katolikusok adták ezt a protestánsoknak, hanem a „római katolikus rendek” makacs ellenkezése miatt, maga az országgyűlés sem adhatta meg. Epen azért az elmondottak után az is különös állítás volna, mintha ezt a törvényt „a törvényhozás igazság-érzete” adta volna a protestánsoknak. Az igaz, hogy mivel az említett országgyűlésen az evangélikusok mind együtt tartottak s a róm. katolikus világok közt is nem kis számban voltak azok, a kikre az evangélikusok a vallásügyben egész bizottsággal számíthatnak, ha a pártok számbeli mérkőzésre mennek, a legnagyobb valószínűséggel a jó ügyé lett volna a diadal. Mivel azonban ez az országgyűlés mindjárt kezdetben elkövette azt a nagy hibát, hogy a vallás ügyében „a római katolikus rendek” az evangélikusokkal, a felek vagy pártok minden számbeli viszonyára való tekintet nélkül mint egyezkedő felek álltak szóba s ez utóbbiak a kelepchébe belementek, a törvényhozás igazságérzete a pártok számbeli mérkőzése mellett a maga rendes útján többé nem nyilatkozhatott. Megadta ezt tényleg protestánsoknak a kor intó szavát bölcsen megértő uralkodónak nemes, felvilágosult szelleme, azé az uralkodóé, a kit az egymással egyezkedő s az egyezkedés alatt mind mérgesebb tusába bonyolódó két rend végre bizalmi bírót felkért.

S a tanútság épen itt rejlik számunkra. Az 1790/1-ik országgyűlés vallásügyi tárgyalásai komoly megdöbbenő memento gyanánt állanak előttünk arra nézve, hogy hogyan nem kell nagy, országos érdekű, a haza minden tagját érdeklő ügyeket tárgyalni.

Minden politikai párt, ha igazán meg akarja érdemelni ezt a nevet, egyedül e haza közjává tekintti működése, törekvése céljának. — egyes pártok, néposztályok vagy felekezettek szabadalmainak, vagy különleges érdekeinek kizárólagos tekintetbe vétele nélkül. Az út, a melyen egyik, vagy másik párt e cél felé halad, vagy haladni óhajt, lehet különböző, vagy eltérő: de a cél bizonyára csak egy és ugyanaz: az összes közjáva lehet. A legveszedelmesebb az a párt, a mely bizonyos egyház, vagy vallásfelekezet zászlaja alatt alakul meg, mivel ez egyáltalában nem érti, vagy ha vele meg akarják értetni, még csak meghallgatni sem akarja azt az elvet, hogy egyes párt vagy felekezet szabadalmi s érdekei nem ellenkezhetnek a haza e párton, vagy felekezeten kívül álló többi összes gyermekeinek érdekeivel s ezekkel annak a magáéit szükségkép összhangzába kell hozni, még ha ő talán a „túlnyomóan nagy többséget” képezné s ezek jelentékeny számbeli kisebbségben volnának is. Epen azért nemzeti fejlődésünkre alig lehetne valami hátrányosabb, mint ha a mostani egyházpolitikai javaslatok tárgyalása alkalmából egy ultramontán párt keletkezne s ezzel szemben egy másik felekezeti párt alakulna, vagy kényszerülne alakulni. Ez a 100 év előtti történelmi esemény világos tanulsága szerint, mivel ugyanazon okok ugyanazon eredményeket szülik, egyértelmű volna az országgyűlés törvényalkotó szerepének megbénításával, vagy egyszerű elejtésével s az üdvös alkotások rendes, parlamenti úton lehetetlenné tételével.

A mint Kemény Zsigmond igen szépen mondja, a történelem fátyla, a mely annak, a ki kezében tartja, nem csak hátra, hanem előre is világít. Ez arra utal bennünket, hogy használjuk fel, fordítsuk javunkra a történelem nagy tanulságait. Hogy ez megtörténhessék, a történelmi tényeknek a maguk tiszta, meztelen valóságában kell előttünk állani, vagyis a történet igazán világító fátyla s nem káprázatos színeket játszó rakéta legyen.

Zsoldos Benő.

EGYHÁZI ÉLET.

Az ágostai evangélikus egyházkerületek kikerekítéséről.

Nem oly rég történt, hogy az ág. ev. zsinat határozata értelmében ennek az egyháznak egyetemes gyűlése a négy kerület arányos kikerekítése tárgyában egy bizottságot küldött ki.

Tudnivaló dolog, hogy az ág. ev. egyház kerületei mind területre, mind népességre nézve nagyon egyenlőtlenek, különösen a bányakerület az, mely aránytalanul nagyobb a többinél.

A bizottság egyik feladata volt tehát: oly felosztást javasolni, mely azt a nagy aránytalanságot megszüntesse. Jól tudjuk azonban, hogy a kikerekítés tervének ez csak mellékes célja (bár hivatalosan ezt hangsúlyozták); a főcél az, hogy a dunamelléki kerület úgy egészítessék ki, vagy esetleg úgy osztassék fel, hogy ott a nemzetellenes agitációk többsége ne juthassanak.

A javaslat készen van s a hírlapok már közölték is. Mindenki hozzájárulhat, a kit érdekel.

Nem szándékom a javaslatot ismertetni, még kevésbé annak bírálatába bocsátkozni. (Ezt is szívesen vennék!) Sok a kifogás ellene. Többben természetellenesnek tartják, mert a földrajzi határok tekintetbe vétele nélkül csoportosítja az egyházakat.

Am bírálják meg a célszerűség szempontjából avatottabbak; én a javaslatot csak mint faktumot, mint a kikerekítés faktumát, fő célja: a nemzetiségi agitációk meggátolása szempontjából veszem tekintetbe.

A kikerekítésnek ez a célja már a zsinaton is heves ellenmondásokat idézett elő és éppen nem a pánszlavok, hanem olyanok részéről, a kiknek hazafias érzületéhez szó nem férhet.

Jól ismerem ezeket az ellenvetéseket, elégszer volt alkalmam ilyenem vitákat hallani. Valamennyi argumentum a következőkbe vonható össze:

Az egyháznak nem feladata politikai célok szolgálata alá állni, hanem a protestáns vallásosságát fejleszteni. A hazaellenes törekvéseknek az állam kormányza vessen gátat, az ő kötelessége ez kizárólag. Nem igazság tehát, sőt méltatlanság s az egyház céljának félreismerése az, midőn az állam azt, a mi az ő feladata, az ő kötelessége, az egyházzal akarja elvégeztetni, s az egyházat oly küzdelmekbe juttatja, melyeket az csak a vallásosság rovására folytathat s melyek igazi fejlődését megbénítják.

Valljuk be, hogy sok igaz van ebben. Mindenesetre nagy szerencsétlenség, ha valamely egyháznak ilyen bajokkal kell küzdenie. A haza- és nemzetellenes törekvés a magyar ág. ev. egyháznak rákfenéje, de tegyük még hozzá, hogy nemcsak neki, hanem az egész magyar állami életnek. Pánszlávjai nemcsak az ág. ev. egyháznak vannak, sokkal nagyobb számmal élőködnék ezek a kath. egyház kebelén, csak hogy ott a püspöki hierarkia abszolút intézményének keretében rejtve tenyészhetnek, míg az ág. ev. egyház alkotmányos körében az önkormányzat nyilvános élete leplezetlenebbül mutatja fel atkos munkájukat. De aztán nemcsak a pánszlavoknak vannak hazaellenes törekvései, ide sorozhatjuk a dákóromán és a szerb aspirációkat is. Valamennyi összevéve, bátran mondhatjuk ezt a bajt a magyar államtest vérző sebének.

Azonban maradjunk csak szorosan tárgyunknál, az ág. ev. egyház nagy bajánál.

Az a fent elmondott nézet, hogy a pánszláv izgatások meggátolása az állam kötelessége, s azokért az egyházat felelőssé tenni nem lehet. — igaz annyiban, hogy az egyes állampolgárok hazaellenes törekvéseit megszüntetni első sorban az állam tartozik; valamint az is igaz, hogy a pánszlávizmus nem az egyház bűne. *Ágostai hitvallású pánszlávizmus ninesen, hanem vannak az ág. hitv. ev. egyházban pánszláv állampolgárok.* Annak, hogy az ág. ev. egyházat vádolják pánszlávizmussal, az egyház eredete s egész történeti fejlődése ellentmond. A lutheránizmus nem szláv, hanem német plánta nálunk s volt oly idő, midőn a magyar protestánsok mind lutheránusok voltak. A pánszlávizmus tehát nem a lutheránizmus szelvénye teremtette, sem hitcikkeiből, sem intézményeiből nem fejlődött az, hanem származott az a különböző vallásfelekezeti tótajkú állampolgárok közt olyan hangadók-tól, kik részint ábrándozók (Szvatojpluk országának vizsgálóállását óhajtó rajongók), részint idegen (orosz) érdekeknek szolgáló kreatúrák voltak (sőt eredetileg az osztrák reakció nevelte nagyra a nemzetiségi bajokat s közvetve most is táplálja). Ma is így áll a dolog.

Nem ok nélkül jajdulnak föl tehát az ág. ev. egyház azon tagjai, kik hazafias önértetükben mélyen sértve, méltatlanságnak tartják azt a felfogást, mely az izgatások és félrevezetések kisebbsége miatt az egyház nagy többségét is ebbe a kategóriába sorozza s a töredék hazaellenes törekvéseit a nagy többséget teszi felelőssé.

Midőn azonban a följajdulás és indignatio jogosultságát készséggel elismerem, egyúttal ki kell mondanom azt is, hogy okoskodásuk, a mennyiben a pánszláv agitáció meggátolását az államtól kívánják, helytelen, sőt érvényesülése magára az ág. ev. egyházra nézve volna a legveszedelmesebb.

Ha a pánszlávok haza- és nemzetellenes aspirációikat csak állampolgári működésükben iparkodnának érvényesíteni, akkor az a fent elmondott okoskodás nemcsak helyes, hanem természetes is volna. *De a nemzetiségi agitátorok éppen az egyházi intézményeket használják fel eszközü. Beleviszik hazaellenes törekvéseiket az egyházi gyűlésekbe, az egyházi irodalomba, a papválasztások megalapításába, a prédikációkba, az iskolába, a tankönyvmozgalomba, sőt még a cura pastoralis belső körébe, a családi életbe is; megvesztegetik a gyanútlan népet és az ártatlan gyermekeket kedélyét, szóval valóságos akna-munkát folytatnak s éppen az egyházi és vallásérköltési intézmények eszközüvel, tehát az egyházi autonómia hatáskörén belül. És ebben az atkos munkában a polgári és állami törvények megsértését ügyesen ki tudják kerülni.*

Már most — ha a kormány csakugyan azt tenné, a

— Bele kellene avatkozna az autonómia legbelsőbb életének mozgalmába. Az államhatalomnak ez a beavatkozása illuszióssá tenné magát az autonómia s megsemmisíténé a protestáns önkormányzat egész hatáskörét, a melyért pedig századokon át küzdött az egyház s áldozott vagyonával, vérével, életével.

Nem! — Az ösök nem azért szereztek meg önfeláldozó küzdelemmel a protestáns szabadság intézményeit, hogy azokat az utódok egy hazaáruló töredékért kockára tegyék, s tért engedve az államhatalom beavatkozásának, maguk dönték le háromszázados egyházalkotmányuk védőbástyáit.

De hisz az állam tiszteletben tartja a protestánsok autonómiáját s éppen azt, a mit nemely ágostai evangélikus vádák emel ellene, dicséretére lehet felhozni: hogy nem avatkozik belügyeikbe.

Ha az önkormányzat szép joga féltett kincse az ág. egyháznak, akkor a tisztító munka is az ő vállaira nehező. Ha az egyházi intézményeit s vallásérköltési életének sokféle eszközeit az izgatók államellenes célokra használják fel, — akkor nem várja az egyház az állam beavatkozását, hanem maga fenytse meg őket, maga gondoskodjék olyan eszközökről, melyekkel a hazaellenes agitátorok működését meggátolhatja.

Azoknak szölok, kik a kikerekítést tervét azért kárhoztatják, mert annak első sorban hazafias magyar nemzeti célja van.

Az ág. ev. egyház nagy többsége azonban hiszem, hogy továbbra is teljesíti nemes hivatását s arra törekszik, hogy autonómiája belső körében a hazafias nemzeti szellem uralkodjék.

Azért őszintén üdvözlöm a javaslatot.

Vajjon lesz-e sikere? Megfelel-e, s ha igen, mennyiben, annak a célnak, hogy a nemzetiségi agitációknak gátat vessenek vele? arról majd egy más alkalommal kívánok szólni.

Csengey Gusztáv.

Meghívó. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság folyó évi február hó 9-től március hó 6-ig, minden pénteken d. u. 6 órakor, Budapesten, az ág. h. ev. egyház disztermében (IV. Sütő-útcán, 5. sz. II. em.) rendezendő *Felolvasó estélyeire.*

Felolvasásokat tartanak:
Február 9-én *Szász Károly* püspök: Elnöki megnyitó beszéd. *Szabó Aladar* dr.: A protestáns hittani alapelvek társadalmi hatása.

Február 16-án *Kenessey Béla*: A protestáns egyház társadalmi munkássága.

Február 23-án *Szöts Farkas*: A protestantizmus erkölcsi világnézete.

Március 2-án *Vargha Gyula*: Statisztikai adatok a protestantizmus köréből.

Március 9-én *Kenessey Dezső*: A protestantizmus hatása a közköztudásra.

Március 16-án *Fejes István*: A prot. egyház feladata, tekintettel a jelen egyházpolitikai és társadalmi kérdésekre. *Horváth Sándor*: Zarszó.

E felolvasásokra úgy a Magyar Prot. Irodalmi Társaság tagjait, mint általában az érdeklődőket azzal a tiszteletteljes kérelemmel hívjuk meg, hogy ezekben minél nagyobb számmal kegyeskedjenek résztvenni és hogy a meghívottak legyenek szívesek ezekre ismerőseik figyelmét is felhívni.

Budapesten, 1894. január hó.

Kenessey Béla, *Szász Károly,*
a M. Prot. Irod. Társ. titkára. a M. Prot. Irod. Társ. elnöke.

Református tiszántúli egyházi értekezlet leendő *Szatmárt* március 28-án. Mint a „*Szatmári Hírlap*” írja, jan. 22-én volt a szervező bizottság ülése Nagy-Kállóban. *Lukács Ödön* elnöktele alatt. Az elnökség fölkéri a szatmári és németi ref. egyházak előjáróit, hogy a nagygyűlést, melyre a tiszántúli ref. kerület lelkészei, tanárai, tanítói s világi férfiai hivatalosak, falai közt szívesen fogadják. Március 27-én ismerkedő estély, március 28-án d. e. 9-kor istentisztelet (templomi szónok: *Zsigmond Sándor* h.-szoboszlói lelkész). Targyszorozat: 1. a ref. egyház helyzete az új viszonyok közt; 2. egyházi adózás reformja; 3. protestáns sajtó; 4. egyházak anyagi fentartása; 5. önálló indítványok. Előadók: *Balogh Ferencz*, theol. tanár, *Katona Péter* ügyvéd, *Garzó Gyula*, *Ferenecy Gyula* és *Biki Károly* lelkészek.

TANÜGY.

A felekezeti tanárok és tanítók nyugdíja.

— A közoktatási miniszter legújabb javaslata. —

(Folytatás.)

A megokolás.

A miniszter megokolásából megtudjuk, hogy a nyugdíjintézetbe a *szervesen rendelt iskolát* nem vette fel, mert azoknál amugy is biztosítva van az elagott tanárok existenciája. A nyugdíjintézetbe csak olyan nyilvános tanintézetek vehetők fel, melyeknek fenmaradása biztosítva van. A nem állami és nem királyi iskolák tanárainál ugyanoly terjedelmű (t. i. 30 éves) lesz a köteles szolgáleti idő, mint az államiaknál, hogy a *felekezeti tanár* ne legyen örökre leköltve, hanem átléphessen állami intézetbe s a *felekezeti iskolánál eltöltött szolgálata az államnál is számítson*. Legyen szabad mozgás iskoláink közt. Aztán így folytatja a miniszter:

Főnnebb említettem, hogy iparkodtam a nyugdíj- és gyámintézetet az egyes iskoláknál meglévő helyi alapok bevonása nélkül, tehát függetlenül megalakítani. Körülbelül 750 alkalmazottnak nyugdíj-igényéről s hozátartozóik ellátásáról van itt szó, mi évenként 175,483 ft összeget igényel. Hogy e nagy teher viselését megkönnyítsem, a teher megosztásának elvét választottam, vagyis több forrásról gondoskodtam. E források a törvényjavaslat 3-ik

§-ában vannak felsorolva. E szerint megoszlik a teher a tanárookra, iskolafentartókra, tanulóokra s az államra. Legkönyebb a terhe a tanároknak, ugyanugy, mint az államnál. Ha az állami intézeteknél okadott az alkalmazottak csekély megterhelése, még megokoltabb az itt szóban forgó tanintézeteknél, melyek általában kevesebbet adnak alkalmazottjaiknak, mint az állam. Az iskolafentartók s a tanuló terhe sem mondható elviselhetetlennek. Az iskolafentartók annyi áldozattal, mint a mennyit a törvényjavaslat rájuk szab, tanáraik számára oly előnyös nyugdíjazást mint a minót a törvényjavaslat tervez, maguk erejéből nem volnának képesek nyújtani. Ha tekintetbe vesszük, hogy a szóban forgó intézeteknél a tandíj-átlag kisebb, mint az államiaknál, a tanuló hozzájárulása sem tekinthető terhesnek. Elvégre is a felsorolt források helyes megválasztásának legfőbb bizonyítéka az, hogy az általam kibocsátott tervvázlat alapján a megfelelő iskolák kevés kivétellel jelentkeztek a nyugdíjintézetbe való belépésre.

A tervezet ayudíjintézet matematikai mérlege szerint a különböző források évi bevételei s a kiadások a következő főösszegek mutatják:

Bevétel. 1. A tanárok befizetési végtelen járadékká számítva: 18070 ft. 2. Az iskolafentartók fizetnek az alkalmazottak fizetése után: 35.170 ft. 3. A tanuló hozzájárulása 47.725 ft. 4. Állami segély: 60.000 ft. 5. Az ezen iskoláknak adandó építési és beruházási állami segélyek után 15 évre kikötendő 3 százalékos kamat: 14.518 ft. Összesen: 175.483 ft.

Kiadás. 1. Nyugdíjak és ellátási díjak a középiskoláknál: 131.800 ft. 2. Nyugdíjak és ellátási díjak a jogakadémiaknál: 10.700 ft. 3. Nyugdíjak és ellátási díjak képezdék és felsőbb leányiskoláknál 13.175 ft. 4. Nyugdíjak és ellátási díjak kereskedelmi iskoláknál 12.800 ft. Fedezet esetleges fizetés emelésre: 7.008 ft. Összesen: 175.483 ft.

Főgimnázium Szamosújvárott. *Szamosújvár* lelkes közönsége algimnáziumát az ezredéves ünnepélyre főgimnáziummá akarván fejleszteni, 100 ezer forintot alapítványt tett. Ez áldozatkészség arra bírta *Csáky gróf* kultuszminisztert, hogy a fokozatos fejlesztést az állam hozzájárulásával tegye lehetővé s már idei költségvetésébe is felvette a megfelelő összeget.

Trsztena algimnáziuma az idén tölti be fennállásának negyedszázadát. *Arca megye* ez egyetlen gimnáziumát szintén főgimnáziummá óhajta átalakítani, s e célból most kérvényt adott be a kultuszminiszterhez.

Korpona felső leányiskoláját polgári iskolává akarja átváltoztatni.

Falvozsény Ferenc országgyűlési képviselő 1000 koronás alapítványt tett a pápai főiskola javára s ezt neki a „*Bp. H.*” szerint *Pap Tibor* ref. püspök meg is közönte. Ez a püspök *Pap Gábor* akar lenni, kinek nevét igen jól tudják akkor, midőn a miatt a bizonyos komáromi beszéd miatt kell méltatlan vádakkal illetni. A király előtti tiszteletgés alkalmával pedig *Kiss Aront* travesztálták *Kiss Balintá*t.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Két hír egymással szembe állítva. A napi lapok január hó 28-iki száma egymás után közölte e két hírt: „*Hazafias főpap.*” A felvidék amaz esperességei, melyek a pozsonyi prépostság alá tartoznak, azt a szokást követték eddig, hogy évi zárószámadaikat rendszeren tót vagy latin nyelvben küldték be fölülvizsgálat céljából a prépostsághoz. *Dankó József* pozsonyi prépostnak nem tetszett ez az eljárás, mert a tót papoknak a magyar nyelv iránt való ellenszenvét látta benne. Mint levelezőnk írja a derék prépost határozottan kijelentette most, hogy ezentul csak olyan ügyiratokat fogad el, a melyek magyar nyelvben irva kerülnek hozzá. — *Templomi beszéd a magyar nyelv ellen.* Figyelemreméltó dolgokat jelent *nagylaki* levelezőnk: *Hrdlicska Károly* ottani ág. ev. lelkész, kerületi esperes, fulmináns beszédet mondott az *istentiszteletek magyar nyelvé ellen* s elmondván e beszédet, egy líptómeyei nyomdában kinyomtatá és most ez a templomi beszéd a legkeresettebb olvassmány Csanád és Békés tótajku községeiben. A beszéd rövid foglalata ez: Az emberiség sötét butítására vezetett a középkorban a papok bűne, hogy elvonják a nép nyelvét az istentiszteletől és idegen nyelven imádkoztak; ebből a nekitüzsedett lelkész arra a konkluzióra jön, hogy a népek meghagyandó nyelve minden időközön által. Divatos jelszavak ne ragadjanak el, helytelen dolog tót egyházban magyar (tehát idegen) nyelven végezni az istentiszteleteket, nemcsak helytelen, de *esztelenység* és *ostobaság* is egyúttal. Tiszteletlenség a nép ellen, melyre a magyar nyelv nagy sérelem és végre bűn az isten ellen. Remélhetőleg sem az egyházi, sem a világi hatóság nem hagyja szó nélkül az ilyen beszédeket. Ez kettőt bizonyít. Először is azt, hogy a róm. kath. egyház papjai közt, különösen pedig az alsó papság körében a pánszlávizmus éppen oly buján tenyészik, mint az evang. egyház lelkészei között a tót vidékeken, csak hogy a Haasz és Moyzes püspökök magyarellenés érzelmé és a Simor primás vétkes közönyössége nem igen van többé a főpapság körében képviselve s legalább nyelvi kérdéseken védelemre talál náluk e nemzet és ez ország, ha másrészt éppen a kath. főpapság is az, mely a magyar állam szuverenitását a pápai szék illetéktelen beavatkozásának keresése által oly nagymértékben sértette is meg s oly buzgón operál együtt az egységes magyar nemzeti állam kiépítésére szolgáló eszközök meghiúsításában a nemzetiségi izgatókkal.

De a másik tanúság e két hírből az, amire lapunk főmunkatársa az „*Egyházi élet*” című rovatunkban rámutat: hogy hazugság az, mintha a magyar nemzetiség oldalmazása az automonikus egyházi élet körén belül a politika vétkes bevitelére volna az egyházi életbe; hazugság vagy rövid látás azaz álúrgy, mely a magyar állami érdekek védelmét oly címen utasítja el magától, hogy ez az egyháznak nem feladata; mert amit a hazugság barátai tesznek az autonómia körén belül az evangélikus egyházban a nemzeti és állami eszme védelmére, az nagyon is csekély-

ség azokkal a bűnös merényletekkel szemben, melyeket az evang. egyház egy részében elkövetnek a vallás köpönyege alatt. A pánszláv izgatók vitték be a politikát az egyházi élet minden részébe, oltárképül a pánszlávizmus ronda alakját állították. A magyar érzelmeik csak önvédelmet folytatnak a Hrdlicskák, Jánoskák, Fajnosok, Mudronok s más titkos és nyílt pánszlávok ellen.

Az evangélikus papok és tanítók között a pánszlávok törpe kisebbséget alkotnak, s hogy mégis különösen ezt az egyházat illeték minduntalan a pánszlávizmus vádjával, oka e kisebbség szájas volta, nagy lármája s a hazafias többség eddigi lanyha magatartása, mely felült annak a ravaszul kieszelt elvnek, hogy az egyházba nem kell bevinni politikát. Holott a tót nemzetiségi izgatók jóvoltából régen ott van.

De azt se feledjük, hogy a vallási élet köpenyegét a katolikus egyház pánszlávjai, a görög katolikus és görög keleti egyház dákórománjai és szerb almodozói is a legbűnösebb módon használják föl üzelmeik takarójául.

A szabadelvű pártból kilépettek 26-an egy ugynevezett pártonkívüli pártha szervezkedett össze, melynek elnöke Péchy Tamás, az első a javaslat prot. ellenzői közül, kik szerencsére azóta sem nagyon szaporodtak, igazgatója László Mihály dr., jegyzője Ragólyi Lajos dr., vezére pedig Szapáry Gyula gróf leendő. E pártalakulás jelentőségéről első vezércikkünkben számolunk be.

Beles János képviselő szintén kilépett a szabadelvű pártból. Beles román ember, a radnai kerületet képviseli, atyja Váradon volt vikárius. E kilépési hírt Beles megcáfolja.

Szabadelvű tüntetések mindenfelé. Lapunk egyik kiváló munkatársa egy héttel ezelőtt kiadott vezércikkében melynek közlését az események részben megelőzték, kö. vetkezőket írja: „Mozduljon meg az egész független és szabadelvű magyar nemzet! Magyar véreim, kik a Duna és Tiszapartján laktok, a hol a földből nőttek elő a magyar szabadságot védő hű ezredek: ti német ajkú magyar hazafiak, utódiak Rákóczi és Thököly hőseinek, ti, kik a városoknak, az újabbkori felvilágosodás gócpontjainak vagytok polgárai, — Debrecen, Szeged, Fiume, Temesvár, Sopron, Kassa, Pozsony, Lőcs, Kősmárk és a többi — emeljétek fel a szabadelvű zászlót a szabadelvű polgárok önértékével, utasítsátok vissza a reakciót! És Erdély, te kincsese Kolozsvar! a legnagyobb magyar király, Hunyady Mátyás szülővárosa! Te a nagy nemzeti eszmék és harcok szentelt földje — légy hű nagy történelmi tradícióddhoz és cáfolj meg az Ugronokat, Tibádokat és Bartha Miklósokat.”

Mihály jeles munkatársunk látok! szemmel tekintett volna a jövőbe. — ime egymásután indulnak meg a Felföld és Alföld városai a szabadelvű reformok érdekében.

Debrecenben a szabadelvű és függetlenségi párt együttesen rendez február 1-én nagygyűlést a városházán az egyházi politikai javaslatok mellett s a klerikális reakció ellen.

A felhívás így hangzik:

Tisztelt polgártársak!

Apánkról öröklött magyar nemzeti liberalizmusunk szent ügyét veszély fenyegeti.

A reakció fekete lovagjai az egész vonalon nyílt és alattomos harcot indítottak ellene, a midőn a sorompóba léptek azért, hogy a magyar nemzeti állam konszolidálását, a jog-egyenlőség magasztos elveinek megvalósítását célzó s népünknek a liberális fejlődést biztosító törvényjavaslatoknak törvénynyé emelését megakadályozzák.

S eszközeik előkeresésében nem válogatósak.

Nemcsak megtagadják, hogy ezen liberális egyházi politikai törvényjavaslatok a magyar nemzet közvéleményeinek kifejezését képezik, hanem kiesinyes taktikai eszközöknek minősítik azokat.

Egymással ellenségeként igyekeznek szembeállítani e hazának keresztény és nem keresztény polgárait, sőt a hazában létező különféle keresztény hitelekezeteket is.

E jogosulatlan és kellelőleg el nem ítélt támadás ellen nincs megfelelőbb alkotmányos védekezés, mint ha a magyar nemzeti liberális közvélemény Kárpátoktól az Adriáig nyilatkozik s nyilatkozásának súlyával elsöpri ama mesterségesen szított reakcionális mozgalmat.

Debrecen szab. kir. város és Hajdúvármegyének szabad gondolkozású polgárai!

A liberalizmus szent nevében felkérünk titeket, hogy február hó 4-én, délelőtt 11 órakor Debrecen szab. kir. városházánál vallásfeleket és pártkülönbség nélkül minél nagyobb számban jelenjétek meg.

Fejezzük ki azon gyűlésen tiltakozásunkat a nemzeti létérdekeinket mélyen sértő ezen sajnálatos támadás ellen; mondjuk ki határozatilag, hogy a betérjesztett egyházi politikai javaslatoknak mielőbb törvényerőre emelését óhajtuk s keressük meg ugyanezen gyűlésünkben a szomszédos törvényhatóságok lakosságát, hogy liberális gondolkodásuknak és óhajuknak hasonló módon ők is adjanak kifejezést.

Kérve kérünk benneteket, szeretett polgártársak, hogy a szabadelvűség szent zászlóját porba tiportatni ne engedjétek!

Hazafiu üdvözléssel

Debrecen, 1894. évi január hó 27-én.

Fráter Imre,

Kertész János,

a deb. szabdelvű párt elnöke.

a deb. függetl. párt elnöke.

Temesvártt a szabadelvű párt január 28-án tartott gyűlést, melyen a választók óriás tömege jelent meg. A klerikális párt érdekeinek képviselőit ott voltak: Németh József püspök, Dobó és Hemmen kanonokok, számos püspöki udvari pap és papnevelő intézeti tanár. Ez utóbbiak közül egyet — ad majorem Dei gloriam — úgy kellett kivezetni a tereméből. A gyűlés elnöke volt Plausich Mátyás, a szabadelvű párt elnöke; első szónok Gyika Imre ügyvéd, ki aránylag mérsékelt beszéd után oly értelmű határozati javaslatot ajánl elfogadásra, melynek értelmében a temesvári szabadelvű párt a kormány egyházi politikai programját helyesli s azt egész terjedelmében magáévá teszi magát a kormány által szolidaritásnak vallja képviselőjének, Szapáry Gyulának a szabadelvű pártból történt kilépését sajnálatlalt veszi tudomásul, indokait magáévá nem teheti, a reform sorsa miatt nem aggódik. Németh püspök Szapáry védelmére emelt szót s azt fejtegette, hogy Szapáry programjához, melyben nem volt benne a polgári házasság, hű maradt. Majd a kath. egyház dogmatikai

álláspontjáról tiltakozott a polgári házasság ellen. A gyűlésen Szapáry tömörked „abzugot”, Németh meg „elállt” kapott s a gyűlés Kolbach főrabbi ajánló beszéde után a Gyika határozati javaslatát nagy lelkesedés és viharos tetszés közt tette magáévá. A klerikális lapok most a gyűlés hatását azzal akarják kisebbitni, hogy a kisebbség terrorizmusáról beszélgetnek s azt írják, hogy Szapáry oly sürgönyököt mutogatott a t. Házban, mely szerint a többség övé lett volna azon a gyűlésen. Egy leendő pártelnöknek szüksége is van mandátumra és bizalomra.

Arad hasonlóképp impozáns tüntetést rendezett a javaslatok mellett, melyen Boros, Barabás és Vásárhelyi ellenzéki képviselők, Salacz polgármester, Rosenberg dr. főrabbi s az aradi közélet számos más kitünősége vett részt. Haas Sándor kir. tanácsos üdvözölte a jelenvők mint elnök, Varjassy Árpád lelkes beszédben ajánlotta határozati javaslatát elfogadásra, mely szerint Arad választó polgári felekezeti és pártkülönbség nélkül magukéva teszik az egyházi politikai reformjavaslatokat, az országgyűléshez intézendő feliratban kéri azok mielőbbi törvényerőre emelését, fölkerik képviselőjüket, Atzél Pétert, e felirat benyújtására s a sajtó útján szólítsák föl az ország városainak rokongondolkozású polgárait hasonló gyűlések tartására. A gyűlés lelkesedve fogadta el a javaslatokat.

Nagyvárad szabadelvű polgárságának számos előkelő tagja előértekezletet tartott a reverszálisos képviselők elleni föllépés céljából. Az értekezlet e képviselők ellen, a törvényhatóság útján, feliratot akar intéztetni, melyet minden liberális polgár valláskülönbség nélkül fog aláírni. A szerkesztő bizottságba elnöknek Berkovits Ferencz dr. tagoknak Hlatky Endrét, Hegyesi Márton, Várdi Zsigmondot, Friedländer Sámuel, Beeczky Lajost, Szokoly Tamást választották.

Bizalmatlanság Gyürky Ábrahám grófnak. Mult számunkban írtunk Gyürky gróf reverszálisáról. A losonei szabadelvű és függetlenségi párt 500 választója közösen tartott gyűlésben bizalmatlanságot szavazott Gyürky grófnak s mandátuma letételére hívta föl. A Schoppernek adott reverszális még szintén nincs megcáfolva s így reméljük, hogy a gróf ur politikai elveinek áldozatul hozza református egyházbeli hivatalait is és lemond azokról, mert az egyháznak és Schopper püspök elveinek egyszerre szolgálni nem lehet. Maga a „Budapesti Hírlap” is elismeri, hogy a gróf ur választói többségének háta mögött, azok tudta nélkül, nyíltan vallott programjával ellentétben adott reverszális, tehát a reverszálisok legesunyább fajtáját, s azt mondja, hogy az ily képviselőnek le kell mondani mandátumáról. Losonc összes választói legközelebb nagygyűlést tartanak e tárgyban.

Torontálmegyében a szerbség a most szabadlábba helyezett Eremits Pál vezérlete alatt a klerikálisokkal egyesített akart tüntetni a reformjavaslatok ellen. Össze is hívták a gyűlést az összes választók nevében, de itt a tulsulyban levő liberálisok nagy tüntetést rendeztek a javaslatok mellett: Tellecki elnök konstátálta, hogy Nagy-Kikindán csak egy párt van: a szabadelvű párt s a gyűlés elnökeül felszólította Trifunovics Mladen városi ügyész. Koós István ügyész indítványozza, hogy a kormányt szavazzanak bizalmat. És úgy is lón, a klerikális-nemzetiségi jelleggel tervezett ülés túlnyomó többsége, persze a leszavazott kisebbség heves tüntetése s lármája mellett, fejezte ki ragaszkodását a kormányhoz s helyeslését a szóban forgó javaslatokkal szemben.

Pecsett Hannay kanonok. Troll püspök és mások katolikus kört alakítottak, melyhez a receptet az e célból odautazott Gyürky Ödön dr. a budapesti katolikus kör titkára szolgáltatta. A körnek 45 egyházi és 103 világi tagja van. A pécsi szabadelvűek e mozgolódással szemben nagy tüntetést akarnak rendezni a reformjavaslatok mellett.

Veszter Imrét, a nemzeti párt e tizenhárom próbaszabadelvű tagját, nagy és méltó kitüntetés érte. Lapunk olvasói emlékezhetnek arra a nagy beszédre, melyet még a múlt évben, a költségtérési vita alkalmából, az egyházi politikai reformok támogatására elmondott; emlékezhetnek az „Óráló” közléseiből is arra a szabadelvű magatartásra, melyet Polónyival szemben, a házassági törvényjavaslat bizottsági tárgyalása alkalmából tanusított. Most leibici és kézmárki lelkes választói e magatartása miatt táviratilag üdvözölték és teljes bizalmat szavaztak neki.

A polgári házasságról szóló törvényjavaslat tárgyalása valószínűleg febr. 12-én kezdődik. Tehát a döntő ütközet nemokára itt lesz. Az igazságügyi bizottság jelentése febr. 5-én lesz betérjesztve. Febr. 6-án bezárják az országgyűlés mostani időszakát s 4—5 nap mulva megkezdődik az új ülészek.

Krieghammer közös hadügyminiszter szombatban Budapestre érkezett s Wekerle és Hieronymi miniszterekkel is értekezett a fővárosi kaszárnyák megváltása tárgyában. E fontos kérdésről, mely Budapest fejlődésére oly nagy jelentőségű, már régebben megemlékeztünk.

A „Dreptatea” a „Tribuna” 7. száma alapján a nemzetiségi kongresszusra vonatkozólag következtetést írja: A kongresszus megtartása végregezen elhatározatokat csak az idő nincs megállapítva, hogy mikor tartassák az? A határozatok a többi nemzetiséggel összhangzatban hozattak meg. A kongresszuson csak a románok, tótok és szerbek vesznek majd részt, így tehát a monarchia többi népe közül sem a rutének, sem a csehek sem pedig a horvátok nem fognak részt venni.

Románj sóhaj. A „Dreptatea” közli az E. M. K. E. 1893 évi jelentéséből azokat az adatokat, melyek az egyesület vagyonára s vagyonának szaporodására vonatkoznak — végül a nekünk öröndetes, neki azonban kevésbé öröndetes adatokra így sóhajt fel: „Hogy kinek kell védekeznie, a magyarságnak-e vagy a románoknak, nagyon világos. Ki áldozik ügyeért, sajnos, az is nagyon világos. Nézzük csak a fentebb közölt számadatakat — és tekintsük például — a balázsfalvi gimnázium gyűjtőiveit!”

A közigazgatási bírósági javaslat bizottsági tárgyalásának kiemelkedőbb mozzanatai: a 36. §-ból törölték azt, hogy a taxatív felsorolást analógia útján kiterjeszteni nem lehet; az analógia nincs ugyan összhangzatban a taxáció elvével, de a javaslatnak e tágítás előnyére válik. Kimondatott, hogy a közj. bíróság hatáskörébe tartozó ügyek más közigazg. hatóságok által nem intézhetők. Fiumében a megfelelő módosítások rendeletileg fognak életbelépni. A bizottság többsége törölte a

javaslat azon intézkedését, hogy a miniszter a közigazg. bíróság döntvényeinek megváltoztatását vagy módosítását kívánhatja.

A nemzetiségi izgatások folytonos figyelemmel kísérelését lapunk egyik programpontjává tettük. Különösen a román sajtó fanatikus aknamunkájáról számoltunk eddig be. No meg is kaptuk érte a magunkét. A Temesvártt született „Dreptatea”, hogy megmutassa, miszerint nem igaz az, a mivel saját kar- és versenytársai vádolják, az a szörnyű bűn: a mérsékeltég, egymás után megy neki a kormányt, az egyházi politikai reformoknak és az „Óráló”-nak is. Az utóbbiról január hó 28-iki számában egy elmés kedő cikkben emlékezik meg, a melyben minden található, csak elmesség nem. Meg tudjuk belőle azt, hogy az „Óráló” (Sentinela) eszméje Temesvártt akart kikelni, s ha ott fogamzik meg a Sentinela, igazi „Óráló” lett volna belőle, — szép, román Sentinela, oly aranyos, oly vonzó, mint az ottani klíma (már t. i. a Temes—Béga mocsarainak a klímája), de ott, a sárospataki klímában lett vad, fanatikus kálmánista léányzó, mely a legújabb divatu szemüvegen, a „soviniszta Kálmán”, Tisza-, Bekics-, Góbi-tól beszerzett szemüvegen olvassa a világirodalom első termékét a „Dreptatea”. Hát hiszen ez mind derék dolog, az ily dicséretre büszkék vagyunk, eddig is rájok szolgáltunk, ezután is igyekszünk arra.

Hanem azt látjuk, hogy a „Dreptatea” a dreptatea (igazság) nevével csak a homlokán viseli, belseje a nemzetiségi kérdésben ép úgy, mint a magyar sajtótermékek megítélésében tele van hitvány gyanúsítással, aljas rágalommal. Ugy gondolkozok másról, a minő önmaga. Csakis így mondhat olyat az „Óráló”-ról, hogy az valamely pártkasszából van fizetve. A „Dreptatea” eme kijelentését hitvány rágalomnak bélyegezzük s ha bezonyítja azt, hogy az „Óráló” akár közvetve, akár közvetlenül csak egy krajcár szubvenciót is kap valahonnan, örökre letesszük a tollat. Az „Óráló”-t egyedül előfizetői tartják fön, mert újságnak, mely meggyöződésének hűséges kimondója, ez az egyetlen szilárd támasza.

A papiros „Dreptatea”, melytől az igazi dreptatea (az igazság), a mint látszik, oly messzire jár, az bántja, hogy a román viszonyokkal nagyon ismerős munkatársunk, Cyrill, azt írja, hogy a román irodalmi viszonyok mellett oly aránylag terjedelmes lap, (8 egész oldal!) nem állhat fön hazai, vagy idegen forrás segélye nélkül. Hát édes „Dreptatea”, erre a felelet nem a gyanúsítás, hanem a cáfolat. Hiszen az egész hazai sajtót bejárta az a hír, hogy a „Dreptatea” a Mocsonyiak pénzén indul meg. Ez volna a hazai forrás. Azt pedig minden, a viszonyokkal némileg ismerős ember tudja, hogy külföldi, Oláhországon keresztül beszivárgó orosz pénz hány román irodalmi vállalatot tart fen és segélyez nálunk. Ennek dacára, ha a „Dreptatea” vezetési férőszavukra kijelentik azt, a mit mi kijelenthetünk, hogy tisztán előfizetőik s tisztességes uton szerzett hirdetések útján tartják fön magukat, mi azt elhiszszük nekik, mert magunk nem levén sem rágalmozók, sem hazugok, mást sem tartunk olyannak. Ugy látszik azonban, hogy ez az igazság a sárospataki klímában nő, — arra felé, a nemzetiségi mocsarak büzhödt légkörében a gyanúsítás és rágalmozás dudvája tenyészik legburjánzóbban.

Tartalekos hadnagy—tiszteltyettes. A „Fremdenblatt” azt újságolja, hogy a közös hadsereg tisztú szükséglete a hirhedt 25. §. folytán teljesen fedezve van s így jövőre az 1400—1500 egyéves önkéntes közül, kik a tiszti vizsgálatot letesszik, csak a rendes évi fogyatékok pótlására 300-at fognak hadnagyokká kinevezni, a többi tiszteltyettes lesz. Ez intézkedéssel akarnak bizonyos elemeket távol tartani a tiszti kartól, különösen a szocialistákat. Sokan azonban attól félnek, hogy ez a régi osztrák copf kezében új eszköz lesz a magyar elemnek a tiszti kartól való távoltartására. Ily abszurd politikát nem tetelezhetünk föl a hadügyi kormányról akkor, a midőn mind tisztábban láthatjuk, hogy az osztrák és magyar monarchia legerősebb támasza, ugyszólván gerince a magyar nemzet. De annyi áll, hogy ha a mór, a 25. § megtette köteleességét, a mór, a 25. § mehet — eltörönd.

A nemzeti kaszinó tisztújítása alkalmából nagy tüntetést rendezett a Tisza Kálmán és a mai kormány hívei ellen. Kibuktak a választmányból: Tisza Lajos gróf, Bethlen András gróf miniszterek, Andrassy Gyula gróf államtitkár, Bezzeredy Pál miniszteri tanácsos, Teleky Domokos gróf, Hadik Endre gróf, Radvánszky Géza gróf, Bathányi Géza gróf, Uchritz Zsigmond báró. Ellenben beválasztottak: Zichy Nándor gróf, Esterházy Miklós Mór gróf, Ugron Gábor, Péchy Tamás stb., mindannyian a reformellenes mozgalom vezetői. E szavazást úgy tekintik, mint a főrendház magatartásának előre vetett árnyékát. Minden fontosabb eseményt regisztrálunk — ezt is. A legújabb hírek szerint Széchenyi Gyula, Széchenyi Béla, Károlyi Tibor, Andrassy Aladár, Andrassy Géza grófok, Tisza Kálmán, Széll Kálmán, Beniczky Ferenc le fognak mondani nemzeti kaszinói választmányi tagságukról. Épen így hírlik Liphay Béla bárórol, Oleschachly Gyula hercegről, Fejérváry Géza bárórol, Fabiny Teofilról, Bogisich Lajosról, Fáy Lászlórol, Bossányi Lászlórol. Sőt, hogy a bomlás teljes legyen, még a nyertes párthoz tartozó Esterházy Miklós Mór gróf, Hunyady Samu, Zichy Nándor grófok és Pallavicini Ede ögróf is le akarják tenni választmányi tagságukat. Ellenben Péchy Tamás és Ugron Gábor kijelentették, hogy megválasztásukat örömmel fogadják el.

Az országos kongrua-bizottság a lemondott Boncz Ferenc helyébe Timon Ákos drt választotta meg előadó-jául. A plebániai jövedelmek összeírására nézve a Samassa-féle javaslatot fogadta el a bizottság, mely a lelkesek önvallomására támaszkodik.

K ülföld.

Olaszország megengesztelése. Lapunk olvasói emlékeznek arra a kegyetlen megszárlásra, melyet francia munkások olasz társaik ellen Aigues-Mortes-ban elkövettek. Az angoulemei esküdtzsek, nyilván a nemzeti elfogultság és izgatás behatása alatt, fölméltette a bűnösöket, de a francia kormány 420 000 frankot adott át az olasz nagykövetségnek az áldozatok családjának kárpótlására. A Riforma ebben az igazságérzet diadalát látja, ellenben a Tribuna visszautasítja azt a feltevést, hogy Olaszország bántalmait pénzzel lehetne megengesztelni.

Crispi, Olaszország miniszterelnöke táviratilag üdvözölte Bismarckot a császárral való kibékülése alkalmából s Bismarck megleghangú távirattal válaszolt. Ugyancsak Crispi szerint Olaszországnak most, belső bajai rendezése végett, feltétlenül nyugalomra van szüksége.

Anarkhia a francia kamarában. A francia szocialista képviselők úgy látszik, radikális lépésekkel haladnak előre. Most már egész a *communiqué* érték, nincs hátra más, csak az anarkhia. *Clovis Hugues* képviselő amaz interpellációja alkalmából, melyet az anarkhista üldözések miatt tett, több szocialista képviselő „*Vive la commune*” kiáltásokkal tüntetett. *Thivrier* meg épen ki kellett zárni a kamara üléseiből. De ő csak az erőszaknak engedett. *Dupuy* elnök először kiüritette a karzatot, s aztán fegyveres erővel távolította el *Thivrier*-t. A kamara különben 408 szavazattal 64 ellen bizalmat szavazott a kormánynak.

A pápa és a lengyel katolikusok. A pápa a lengyel katolikusok ügyében enciklikát fog kibocsátani, mely Oroszországgal szemben igen bekülcény hangon lesz tartva. Ez enciklika azt jelenti, hogy *Ledochovszky* kardinális befolyását a francia befolyás és a hármass szövetség elleni gyűlölködés teljesen legyőzte s a pápa világi hatalma érdekében a lelkiekben leghűbb fiait kiszolgáltatja a cári zsarnokság brutalitásának. Nagy, — megrendítő tanulság rejlik ebben a mi ultramontanaink számára.

Ausztria. Bécsben az antiszemizmus ellen alakult egyesület, melynek kiváló tagjai vannak, e politikai szekta üzelmének megállítására céljából kérvényt nyújtott be *Windischgrätz* hercegnek, jártak egyuttal *Baquehem*, *Madajszky* és *Schönborn* miniszterekkel is. *Windischgrätz*, valamint a többi miniszterek válasza hangoztatta, hogy az osztrák alaptörvény értelmében minden felekezettel s így a zsidósággal is, egyenlő szabadság és oltalom illeti. *Pragában* az *Omladina*-pörben eddig 75 tanút hallgattak ki. Hatra van még 110 tanu.

Olaszország. Mint a berlini „*Lokal-Anzeiger*”-nek jelentik, *Crispi* erélyes nyomozása már megállapították, hogy külföldi befolyás által szított s az egész Olaszországra kiterjedő összeesküvés egyik aknája robbant fel Sziciliában. Ez összeesküvés a monarchia és az ország egysége ellen volt intézve *Tuniszből* (francia terület) legközelebb egy lada érkezett *Trapaniba*, *Gani* nevű lakos részére, melyben 6 darab robbanó bombát és több ezer forradalmi felhívást találtak. (Ganit és társait letartóztatták. Az újabb letartóztatott 160 egyén közt vannak a „*Siciliano*” előkelő lap munkatársai is. Maga *Crispi* sem tagadja, hogy nagy a nyomor Sziciliában s heimszert, hogy messzemenő reformokra van szükség, de a lazadás a leggazdagabb kerületben tört ki: *Trapaniban*, mely a nyomort csak hírből ismeri. *Palermóban* a katonai bíróság a jövő héten kezdi meg a vád alá helyezett ellen a tárgyalást. Az első csoportban 300 vadlott van.

Szerbiában a radikálisok mind kíméletlenebb harcot kezdenek az új rendszer ellen. *Milán Mihály*, az általa elkergetett metropolita közben járásával ki akar békülni *Risztoscsel* s hivatkozik *Vilmos császárral* s Bismarck példájára. A *Szimcs*-kabinet már intézkedett a kerületi és járási prefekturák betöltése iránt. A haladó- és liberális párt emberei között egyenlő arányban osztották ki a hivatalokat, különös tekintettel a képesítésre. A király megkegyelmezett a bevádolt minisztereknek. *Nabília* rövid időn szintén visszatér Belgradba.

Bulgária boldog. a gondviselés is kegyeit látszik reá arasztani. *Ferdinánd* fejedelem neje, *Bouillon Mária Luiza* erőteltjes fiúgyermekkel ajándékozta meg férjét és nepét, kit *Boris* nevre fognak keresztelni s a tirnovói herceg címet fogja viselni. A nemzeti dinasztia első sarjadékát a bolgár nép határtalan lelkesedéssel fogadta. Anya és gyermek, egy nép reménységeinek, vágyainak megtestesítője, jól vannak.

Franciaországban újra bonyolódnak a politikai viszonyok. *Herz Kornél* kezében tudvalevőleg a Panamapörre vonatkozó nagyon fontos, még köze nem tett iratok vannak, különösen egy oly megvezetgetett egyén nevét nem ismeri még a közönség, a ki a legelőkelőbb állások egyikét foglalja el Franciaországban. *Herz* ama nyilatkozata, hogy *Baihaut*, vesztegetésért elítélt miniszter legnagyobb bűne az volt, hogy vallott, míg a kik szintén vétkesek, de nem vallottak, felemelt fölvelel: a legrosszabbat engedi sejtetni. Hallgatni csak úgy hajlandó, ha a *Reinach* örököséi ellen folytatott pörét kedvezőleg intézik el s ha az ellene folyamatba tett bünvádi eljárást teljesen megszüntetik.

Vaillantnak, a francia kamarabeli bombavetőnek nem kegyelmeztek meg s azóta már valószínűleg kivégeztették. Egy szocialista lap ellen a miniszter-tanács bünvádi eljárást indit, mert *Vaillant* kivégeztetése esetében *Carnot* elnököt halállal fenyegette.

Brüsszelben az egyetemi ifjúság az anarchista *Elisée Reclus* elbocsátása miatt lázong s bántalmazták a rektort és felügyelőt. 60 hallgatót kiutasítottak, az előadások szünetelnek.

Oroszország. A cár meghülés folytán influenzában, majd tüdőgyulladásban megbetegedett s állapotáról a legaggasztóbb hírek keringtek. Most már javult állapota. Hőmérséke 38°; a gyuladás enyhült, bár a bronchitisz még nem szűnt meg. — Az orosz kormány az ügyvédség gyakorlására nézve oly szabályzatot akar kibocsátani, mely szerint az ügyvédek száma meg legyen állapítva (numerus clausus) és zsidóügyvédek az összesnek csak 10%-t tehetnek ki.

ORSZÁGGYÜLÉS.

Január 29. Az ülést *Perczel* Dezső alelnök vezette. Elnök bemutatja gr. Szapáry Gyula levelét, mely szererint a millenium előkészítésére kiküldött bizottsági tagságáról lemond. Következne napirend szerint a mezőgazdaságról és mezőrendéségről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása. *Szalay* Károly és *Andreánszky* Gábor különféle indítványokat tettek, melyek közül *Andreánszky* *Bethlen* miniszter is hozzá járul. E szerint a miniszter nem ellenzi, hogy *Lits* Gyula mult élesen benyújtott indítványát némi módosítással érvényre jusson. Az adott indítvány némi módosítással kiadandók a indítvány valamint a 2, 3, 4, 5, szakaszok kiadandók a bizottságnak. Azzal a ház át megy a következő fejezet tárgyalására. *Markus* József javaslatot terjeszt be, hogy

kisebb községekben bizonyos terület engedessék át közös használatra. *Bethlen* miniszter e javaslatot is a bizottsághoz kéri utasítani. *Herman* Ottó szerint a szakasz úgy fel van halmozva javaslatokkal, hogy szinte felesleges. *Szanyogh* Szabolcs és *Bernáth* Dezső felszólalása után elnök a szakasz feletti vitát berekeszti.

A ház egyhangulag kimondja, hogy *Lits* és *Andreánszky* módosításaival együtt kiadja a bizottságnak s a következő szakaszokat függőben hagyva, attér a legel-tetésről szóló második fejezet tárgyalására. *Szalay* Károly szerint az első fejezet elintézése nélkül a tárgyalást folytatni nem lehet. *Ivanka* Oszkár ellenkező nézetben van. A ház elfogadja a 18-ik szakaszt, ugyszintén a 19-ik szakaszt is. A 20 §-hoz *Papp* Elek indítványozza, hogy azok, a kiknek husz darabnál több marhájuk van, külön legelőt tarthassanak. *Szalay* Károly szintén módosítást ajánl. *Bethlen* miniszter és *Kabos* Ferenc előadó felszólalása után a ház a szakaszt változatlanul fogadja el.

A szavazásnál az az érdekes mozzanat fordult elő, hogy a kormánypárt tagjai kevesebben voltak az ellenzéki képviselőknél. Minden jel arra mutatott, hogy a miniszter kisebbségben marad, de az ellenzék részéről többen pártoltak a miniszter álláspontját és így, az ellenzék elevev tiltakozása dacára, mellette szavaztak.

Jeszzenszky László báró módosítást nyújt be a 21. §-hoz. A ház ezt elveti. *Bethlen* miniszter felszólalása után a ház elfogadja a szakaszt *Ivanka* Oszkár megtoldásával. A 22. és 23. §-at vita nélkül elfogadta a ház.

Szalay Károly indítványozza, hogy hagyassék ki a tárgyalás alatt levő 24-ik §., mert nem tartja helyesnek, hogy most e törvény által a kőbor cigányokat, mintegy állandósítsák, sőt bizonyos jogokkal ruházzák fel. *Bethlen* András földmívelésügyi miniszter ajánlja a szakaszt elfogadásra, mert ha ez a szakasz ki is hagyatik, a kőbor cigányok csak lesznek és legelgetni fognak s jobb ha e legelgetés korlátok közé szorítatik. *Jeszzenszky* László partolja *Szalay* Károly módosítását. *Lits* Gyula azt hiszi, hogy vitára a szakasz homályossága adott okot, a szakasz nem akar mást, mint hogy ott, a hová a cigány illetékesek, bizonyos elkötötetett helyre szorítsanak. A szövegre nézve módosítást ajánl. *Papp* Elek a szakasz eltörlését ajánlja, mivel az zavarokra vezetne. *Ernusz* Kelemen azt kívánja, hogy a szakaszban az ilyen kifejezést, hogy a kőbor cigányok kérdésének mel- előbbi rendezése fentartatik.

Bernáth Dezső módosítást ajánl, mely módosítás-hoz *Bethlen* András gróf miniszter is hozzájárul, kieml- vén, hogy ez mindenesetre átmeneti intézkedés. *Makfal- vay* Géza a szakasz kihagyása mellett szól. *Ivanka* Osz- kár *Lits* Gyula módosításához járul. *Tóth* Ernő, *Szalay* Károly módosítását fogadja el, t. i. hogy a szakasz kiha- gyassék. *Bethlen* András miniszter a *Bernáth* által ajánlott módosítást kibővítve javasolja. Elnök szavazás alá bo- csátja a három indítványt, a szavazás eredménye, hogy a többség a szakaszt elveti, miért is az kihagyatik. Az ülés 5 percre felfüggesztetik. Szünet után *Makfalvai* Géza a jogtalanul használt gyalog és nagy szekér utak betil- tása tárgyában egy új a 36. §. után teendő szakaszt ajánl. *Madarász* József stílus módosítást tesz, egyebekben nincs kifogása. *Miklós* Ödön nem fogadja el *Makfalvai* Géza módosítványát. *Szediványi* Kálmán szintén nem járul a módosítványhoz, bár érzi, hogy valami dispositóra volna szükség. *Bethlen* András gr. földmívelésügyi miniszter, hogy a célnak megfelelő dispositió vétessek be a tör- vénybe a 42 §-hoz ajánl közbeszúrást, hol azon utak meg- határozásáról van szó, melyen a házi állatok szabadon hajthatók s azon utakról, hol ezek hajtása tilos. Erről azonban felszólaló szerint, csak is e szakasz tárgyalásá- nál lehet szó. *Ivanka* Oszkár hozzájárul *Makfalvai* Géza indítványához. *Ernusz* Kelemen is elfogadja az ajánlott módosítványt, mert az támpontot nyújt, hogy a jog alap- ján megvédelmezze tulajdonát. Elnök a vitát berekeszti.

Január 30. Elnök előterjesztései után *Krajtsik* Ferenc, a mentelmi bizottság előadója előterjeszti jelen- tését *Drakulics* Pál és *Linder* György mentelmi jogának felfüggesztése tárgyában. Napirend szerint a mezőgazda- ságról és mezőrendéségről szóló törvényjavaslat követ- kezik. A 36. §-nál *Madarász* József módosítást ajánl. *Bethlen* miniszter felszólalása után a ház a §-t a bizott- sághoz utasítja. Következik az V. fejezet a *mezői dűlő utakról*. *Ivanka* Oszkár stílus módosításaival, *Bernáth* Dezső módosításának mellőzésével a 37. §-t elfogadják, a 38. §-nál *Szalay* Károly tesz módosító indítványt, de *Miklós* Ödön államtitkár felszólalására visszavonja. Válto- zatlanul megy át a fejezet többi szakasza is. A VI. feje- zet a *faiskoláról* és *fásításról* szól. *Bernáth* Béla a szőlő iskolák felállítására vonatkozó új szakasz közbeszúrára tesz indítványt *Andrássy* Sándor ellene szól az indítvány- nak. *Makfalvai* Géza pedig módosítást ajánl. *Madarász* József, *Szederványi* Nándor pártfogolják *Bernáth* indítvá- nyát. *Andreánszky* Gábor a hegyközségekről szóló fejezet- nél kívánja ez ügyet megoldani. *Sporzon* Ernő, *Szalay* Károly, *Jeszzenszky* László, *Kubinyi* György, *Szemere* Huba és *Okolicsányi* László felszólalásai után a ház a szakaszt *Ivanka* módosításával fogadja el. *Makfalvai* és *Bernáth* indítványait mellőzték. A következő szakasznál *Onodi* Géza és *Szalay* Károly szólalnak fel. A 46. §-nál *Besse- nyei* Ferenc a szederfák ültetését hangsúlyozta. *Ivanka* stílus módosítást ajánl. *Bethlen* miniszter és a ház elfo- gadják a két felszólaló indítványát. *Jeszzenszky* László, *Ivanka* Oszkár, *Ernusz* Kelemen, *Miklós* államtitkár és *Makfalvai* Géza felszólalása után a miniszter indítványára a szakaszt a bizottsághoz utasítja vissza a ház. Öt perenyi szünet után a VII. fejezet következett, mely a *kártékony állatok irtásáról* s a *hasznos állatok oltalmazásáról* szól.

Herman Ottó javasolja, hogy azok az állatok neve- zessenek meg, a melyekről már megállapodott a tudomá- nyos világ, hogy melyik kártékony s melyik nem. A problematikus esetekben a tapasztalat segítsen. Indítvá- nyozza, hogy ily értelemben a VII. fejezet élére egy új szakasz tétessék. A szakaszt így fogadják el. Az 51. §-nál *Ivanka* és *Ugron* Gábor megjegyzésin kívül *Szemere* Huba szólal fel s a magkereskedők korlátozását indítvá- nyozza akképp, hogy a magkeverékek árulását tiltsák be s a magkereskedők csak átvizsgált magvakat árulhassa- nak. A többi §§-kat kisebb-nagyobb lényegtelen módosítás után elfogadta a ház. A tárgyalás a VIII. fejezettel szak-adt meg. A következő ülésezen ettől a fejezettől kezdve folytatja tárgyalását a ház.

IRODALOM, MŰVÉSZET.

* Az operaház intendánsát *Zichy* grótot a király valóságos belső titkos tanácsossá nevezte ki.

* Az operaházban a magyar zenevilág szép jubileum-ot ült jan. 27-én abból az alkalomból, hogy a legnem- zetibb s *Liszt* után legnagyobb magyar zeneszerzőnek, a mult évben elhunyt *Erkel* Ferencnek *Hunyady László* épen 50 évvel előbb került színre, mint premiére. *Hunyady László* megkezdése előtt élőkép volt s *Erkel* Him- nuszt énekeltek. A mester fia, *Sándor* és *Gyula* vezé- nyelték. A diszeladón az udvar is jelen volt.

* „A magyar mese és monda világa” címmel az *Athenaeum* összegyűjtve szándékszik kiadni az ezen évi magyar mese költészet java-termékét.

* Művészi hagyaték. Bécsben legközelebb halt meg egy *Grünwald* György nevű magánzó. Ennek hagyatéká- ban jelentékeny becsű műtárgyakat találtak, így renaissanc koru fegyvereket, képeket *Makartól*, *Dürertől* és *Lionardtól*. Ez utóbira különösen erős kételyeink van- nak látatlanban is. A műkritika még maig sem tudott megállapodni a régi gyűjtemények *Lionardo* képeinek hitelességéről sem és egy sincs közöttük, mely általánosan el lenne ismerve s így hihetőleg ez is csak egy lesz a leg- kevésbbé hitelesek közül.

* *Katona* Bán-bánjának első kiadója s méltánylója: *Horváth* Döme nem régebben adta ki műveit következő címek alatt: *Vegyes művek* I k. „*Kecskemét*” s „*A testvérek*”. *Drána* egy felvonásban *Goethe* után. Művei elavultak és nagyon elfogultak, de mégis teljes elismeréssel kell adóz- nunk a lelkes író egyéniségének. Senki annyit és oly lelkesen nem írt és beszélt *Katonáról* s az ő elismertetése- ért, mint *Horváth* Döme s mégis oly kevesen ismerik *Horvá- thot*. Ennek oka valószínűleg az, hogy nem a központban élt.

* A képes irodalomtörténet, mely *Beóthy* szerkesz- tésében s az *Athenaeum* kiadásában jelenik meg, XVIII. füzetével első kötetét befejezte.

* *Verdi* *Guiseppe* a 84 éves olasz zeneköltő, az olasz zeneiskola legnagyobb élő mestere, *Wagner* egyik ellen- lábas, *Ernani*, *Rigoletto*, *La Traviata*, *Il Trovatore*, *Aida*, *Otello*, *Az álarcos bál* stb. zenei remekművek szerzője, kinek *Falstaffja* csak nem régebben került bemutatába, legközelebb fejezi be a „*Romeo és Juliá*”-t. Tavasszal fogják előadni a milanoi színházban. Szövegét *Shakes- pere* tragédiája nyomán *Verdi* állandó librettistája *Boito* *Arigo* írja.

* *Váradi* *Antalf*, a „*Rafaél*” szerencés íróját a király a f. hó 25-iki általános kihallgatáson és nagyon kegyesen fogadta s kilátásba helyezte a boldog szerzőnek, hogy ha csak ideje engedi, a „*Rafaél*” meg fogja nézni.

* Megjelent *Laveleye* *Emilnek*, a híres belga nem- zetgazdasági és politikai írónak és kiváló szabadelvű tu- dósnak két műve magyar fordításban: „*Laveleye Emil egy- házpolitikai tanulmányai I. A katolikus népek jövőjéről. II. A klérkáls párt Belgiumban*.” Mindkettő egyúvé van foglalva egy 100 lapos füzetben. A jogszított fordítás lapunk felelős szerkesztője, *Bartha* Béla dr tollából való, ugyanó látta el a könyvet a szükséges jegyzetekkel is. A füzet ára 80 kr., bérmentes küldéssel 85. Ez összeg az „*Orálló*” előfizetésével is beküldhető. A csinos füzetet a debreceni Csokonai-részvény-nyomda díszesen állította ki.

Mindkét tanulmány nagyon időszerű. Az egyik azon problémával foglalkozik: miért hanyatlanak a román népek, szemben a germán népekkel? S az okot nem a faj- ban, hanem a vallásban keresi. A román népek vallása a katholicizmus, mely az abszolutizmus megtestesülése és így a modern szabadságokkal és alkotmányos, parla- menti kormányrendszerrel nyílt ellentétben áll, e szer- rint folytonos küzdelmet hoz létre a vallási és politikai élet között és a szabadság barátait a hitetlenségbe ker- geti, mint ezt Franciaország példája mutatja. — hit nél- kül pedig a társadalom fenn nem állhat. A protes- tantizmus alapja ellenben az egyéni szabadság s így ez a politikai szabadságnak melegágya is, a protestáns egy- háznak kormányzata mindenütt demokratikus és népkép- viseleti; a protestáns vallás alapja egy könyv: a Biblia, s így uralma s terjedése is csak a népműveltségen ala- púlhat, már pedig a felvilágosultság alapja a haladásnak; a protestáns népeket erkölcsi szigor jellemzi, mert a hit és értelem nem kerülnek harcba s így az ember belső világa nem lazul meg.

E tanulmány gondolkodó ember előtt a problémák egész hosszú sorát veti föl.

Nem kevésbé érdekes a füzet másik tanulmánya, mely megdöbbentő élethűséggel, a történetirő és böl- csész objektív hűségével, s a szabadelvű férfiú lángoló lelkesedésével rajzolja előttünk, minő eszközökkel jutott a klérkáls párt uralomra a szép Belgiumban. Azokkal az eszközökkel, melyeket nálunk most oly sikerrel kezd alkalmazni. Valóságos memento ez a füzet a szabadelvű magyar társadalomra. A fordításról, tekintve, hogy épen e lapok szerkesztőjétől származik, mi csak annyit mond- hatunk, hogy a fordító minden igyekezete azon volt, hogy a művekhez méltó legyen.

* A „*Protestáns Pap*” ez évi 1-ső száma a követ- kező tartalommal jelent meg: 1. Anya sirjánál. *Lágler* *Sándor*. — 2. Kézpénz fizetés. *Rékai* L. — 3. Egyházi beszéd közvasárnapon. *Gödöllei* *József*. — 4. Bőjti egy- házi beszéd. *Gerok* után *Ladányi* G. — 5. Kajafás. *Bőjti* tanítás. *Ladányi*. — 6. Herodes. *Bőjti* tanítás. *Ladányi*. — 7. Esketési beszéd. *Ujvári* *Cseh* *Lajos*. — *Biblia* *Ujszó- vetség*. *Máté* V. 3. és *Máté* V. 5. *Cserna* *István*. — 9. Gyászbeszéd és ima. *Széki* *Aladár*. — 10. Evangéliumi és episztolai perikópák. *Septuagesima* vasárnapjától nagy- péntekig (*Tizennyole* disputáció). — 11. Törvények és rendeletek tára. *Kund* *Samu*. — 12. Irodalom. *Tantó* *János*. — 13. Egyházi tiszti választások, papjelölések, papválasztások, halálhírek. — 14. Szerkesztői mondani- valók. — A „*Prot. Pap*” egy évi előfizetési ára 4 frt, félévi 2 frt, negyedévi 1 frt. Az előfizetési díjak a szer- kesztő-kiadókhöz (*Lágler* *Sándor*, *Kálmán* *Dezső*) külden- dők *Kölesdre*. (*Tolma* m.)

UJDONSÁGOK.

Előfizetéseket folyton elfogadunk és teljes számú példányokkal szolgálhatunk.

Azokat, kik előfizetők gyanánt jelentkeztek, kérjük az előfizetési pénzek mielőbbi beküldésére. Kik a jelentkezés alkalmával más szándékot nem fejeztek ki, egész évesek gyanánt jegyeztük be, de az előfizetési díjakat negyedéves részletekben is elfogadjuk.

Rudolf trónörökös halálának évfordulója alkalmából január 30-án gyászmisét szolgáltatott Vézinger Károly apát. Stefánia, Rudolf özvegye e napon Bécsből Mayerlingbe, a kolostorát atalakitott vadászkastélyba ment s annak kápolnájában hallgatott misét. A bécsi kapucinus templomban kivilágították a Habsburgok családi sírboltját. Koszorukat tettek a Rudolf koporsójára Albrecht és Lajos Viktor kir. hercegek is. Vilmos német császár megbízásából a német nagykövetség helyezte koszorút a koporsóra. e felirással: „Hű barátsággal, II. Vilmos császár”.

Gyász hírek. Scheithauer Gusztáv, a budapesti egyetemen a karbonatan hírneves tanára 62 éves korában elhunyt. Ő volt a tudományok nálunk meghonosítója. Töke-terebesben, (Zemplénben) született német szülöktől, eleinte béncés volt s úgy lépett át az orvosi pályára. A budapesti egyetemhez 1874-ben nevezték ki rendkívüli tanárrá, s még ekkor nem tudott magyarul, egészen jól nem is tanult meg soha. Kiváló tudományu, de rendkívül szigorú s nemet érzelmu tanár maradt halálaig. — Esterházy Miklós herceg, a roppant kiterjedésű Esterházy birtok majorescoja jan 29-én Bécsben szintén elhunyt.

Varga József barabási ref. lelkész pedig önkézzel vetett véget életének. — Öv. Kiss Lajosné sz. Marton Anna, Szóts Farkas budapesti theol. tanár nejeinek nagyanyja jan. 29-én 71 éves korában meghalt Gyomron. — Heriny János Kérd. ev. esperes 80 éves korában Vinnöczkón.

Öngyilkos ref. lelkész. Megdöbbentő hírt tudat velünk levelezőnk. Varga József barabási (beregmegyei) ref. lelkész január 29-én éjjel, dolgozószobájában felakasztotta magát a szobaajtó sarkára. Hogy mi bírta a boldogtalant e lépésre, nem tudjuk. Vári Szabó, az agg tiszaföldvári pap öngyilkossága után valóban megrendülünk az eset hallatára. Mi lesz a népből, melynek pásztorai magok is kétségbeesnek s napjaikat önkézzel rövidítik meg?

Hunyady László, Erkel Ferencz operája 50 éves jubileuma alkalmából jövő számunkban érdekes cikket adunk Hodossy Bélától, mely e számból az aktuális közlendők hazalma miatt maradt ki.

Anarkhista banda Bécsben. A bécsi rendőrség pár hónap előtt elfogta a bécsi anarkhista szövetség főembereit: Haspel és Hamel asztalosgepedeket s hosszas nyomozás után sikerült az egész bécs-budapesti anarkhista szövetségnek nyomára jönni. E szövetség tagjai 23-48 év közötti iparosgepedék és mesterek. A két elsőn kívül: Nikula, Fleischhaus, Modracsek, Kretsmann, Schnal, Stetka, Komarek, Fialla, Katze, Wellner, Wapalek, Plachy. A szövetség titkos nyomodát tartottak anarkhista nyomtatványok készítésére és robbanó bomba gyártására. Haspel, a tüdővész utolsó stadiumában levő asztalosgepedé, följárlotta értéktelen életét valamely anarkhista merénylet elkövetésére. A cseh anarkhista lap: „Volni Listy”, szerkesztője s egy másik megszökött. A bécsi esküdtszék nemsokára hazaarulás, katonai büntényre bujtogatás, robbanó szerek titkos gyártása s tartása miatt ítél felettük.

A fővárosi protest. bal e hó 29-én a szokott fényes sikerrel folyt le. Lady patronessok voltak: Bethlen Andrásné grófné, Hegedűs Sándorné, Daniel Ernőné, Beniczky-Bajza Lenke, Radvanszky Gézané báróné, Károlyi Tiborné grófné, Rakovszky Istvánné, Rudnay Józsefné. A notabilitások közül ott voltak: Bethlen és Hieronymi miniszterek, Rakovszky állami számvevőszéki elnök, Miklós Odón államtitkár, Beniczky Ferenc főispán, Wlassics Gyula egyet. tanár, Dókus Ernő, Dániel Ernő, Fenyvessy Ferenc, Kubinyi Árpád képviselők, Teleky Sándor, Havassy Imre.

A magyar tud. akadémia folyó hó 21-én tartotta meg összes ülését, melynek legkiemelkedőbb pontja György Endre mélyen járó, éles szemmel, erős kézzel boncoló emlékezede volt, Kemény Gábor báró fölött. A kitünő felolvasást lelkesen éljenezte meg a közönség. A Széchenyi-ünnepet nov. 4-re tűzte ki az akadémia s az emlékezését Vécsey Tamás fogja tartani. József főherceg köszönőiratot intézett az akadémiához a jubileuma alkalmából küldött üdvözlőlettel. Gablentz György berlini tanár, az akad. kültagja meghalt. Az akadémia vagyona 2.382.479 frt s ebből 1 milliót képvisel az akad. palota és könyvtár. 1893. évi vagyonszáporulat 2628 frt. 1893-re bevételi előirányzat 163.800 frt. kiadási 161.300 frt, ebből írói tiszteletdíjakra mintegy 38000 frt jut.

Az Eiffel torony lerontása. Az 1900. évre Párisban tervezett nemzetközi kiállítás bizottsága elhatározta az Eiffel torony lebontását — de alig lesz a dologból valami, mert legalább is 13 millió frankot kellene erre áldozni, s ennyit aligha költenek csupán csak azért, hogy a Panama-pörben elítélt Eiffel nevét megörökítő torony ne legyen.

Felvilágosításul a „Zemplénmegye leányaihoz” című vershez. Legyen szabad nekem e versre nézve saját jegyzeteim és kutatásaim után a következőket megjegyez-nem: E most már nem épen ismeretlen költeményt „Farsangi dal” cím alatt az 1850-dik év farsangján az „Arany-trombita” híres költője Sárosy Gyula írta, a midőn az alföldi némely városában bált adtak akkor, a midőn a lelkes hazafiak behörtönözése és kivégzése volt napi rend. Kéziratban mindenütt elterjedt a hazában e költemény, s én annak a szerzőjéről mindenütt Sárosy Gyulát láttam megnevezve. Nehány évvel ezelőtt a „Székes-fehérvári Lapok”-ban közölte azt valaki, a ki Lisznyai Kálmánt gyanította e vers szerzőjének s akkor e lap után átvette és közölte azt az „Egyetértés” is. A Gyurkó úr által közölt versben a „Zemplén Leányi” és a „Zemplén szép hölgyei” helyett, az általam gyermekkoromtól ismert és több helyen olvasott versben mindenütt „Magyarhon leányi” és „hölgyei” áll, melyet ezután egyes

megyék lelkesebb másolói „Zemplén, Gömör, vagy épen Bereg leányai”-ra is változtathatták át. Enyit kívántam e versre nézve az igazság érdekében tisztelettel megjegyezni. *Czékus László.*

A szerb sajtó erősen elítéli Petrovics elválasztott püspököt az ismert Linder-féle ügyben. A patriárka fel is mentette rögtön az eset után Petrovicsot a budai egyházmegye mandatáriusi tiszte alá.

KÖZGAZDASÁG.

A mai szocializmus.*

— Le Socialisme Contemporain. —

Írta: Émile de Laveleye.

Fordította: Bartha Béla dr.

Jogositott magyar fordítás.

I. Fejezet.

A jelenkori szocializmus Németországban.

Bismarck herceg egy alkalommal, egyik erőtől duzadó, de különös beszédében azt mondta a birodalmi gyűlés előtt, hogy Németországnak két ellenséggel kell megküzdenie: az ultramontanizmussal és a szocializmussal, vagy a mint néha kedélyesen mondani szokta, a fekete és vörös internacionáléval. Azt lehet mondani, Németországban nemrég még egyáltalán nem volt meg a harcias szocializmus s ime, néhány év alatt hihetetlen gyorsasággal terjedt el, eszméinek terjesztése végett mindenütt központokat alapít, számos népies lapot ad ki, számtalan társulatba sorakoztatja hűveit, melyek mindenikének megvannak szabályai, rendes gyűlései, nyilvános „meetingjei”, a birodalmi gyűlésben, kemény küzdelem után több helyet hódít meg, sok választókerületben övé a döntő szavazat, melyért a többi pártok versengenek. Ez aggodalmat keltő haladás megállítására végett egy új büntetőjavaslatot terjesztettek a Reichstag elé. Ugy látszik, hogy az ily természetű francia szabályzatok után készült s ezt tartalmazza: „ki a közrendet veszélyeztető módon, nyíltan ingerli egyik népszótályt a másik ellen, vagy a ki hasonló módon támadja meg a házasság, a család, vagy a tulajdon intézményét, akár nyilvános beszédekben, akár ily nemű iratokban, börtönnel büntetendő.” Dacára — Bis-

* A magyar hírlapirodalomban szokatlan újítást kezdeményezünk. Egy egész, a világirodalomban a legelső rangú e nembeli művek közé tartozó tudományos munkát közlünk az „Öröllő” közgazdasági rovatában. Tesztük ezt pedig azért, hogy lapunk közönsége, — mely a magyar intelligencia köréből sorakozott zászlónk alá, — behatóan ismerkedjék meg a mai idők legnagyobb közgazdasági s társadalmi problémájával: a szocializmussal. Megkezdett vezércikkorozatunk nagy vonásokban fogja az alapvető fejtegetéseket adni s ez alapon a részletek Laveleye kitünő művéből tanulmányozhatók. „A mai szocializmus” roppant széles ismeretkörrel, nagy tudással és alapos-sággal, a mellett francia könnyedséggel s élvezetösséggel megírt munka, melynek áttünetese valósággyal nyereség lesz irodalmunkra. Mi első sorban az „Öröllő” közönségét akartuk e szokatlan, de érdekes ajándékkal, a nagyenyű szabadelvű belga tudós e remek művével megajándékozni.

marek személyes közbenjárásának, dacára a belügyminiszter kérelmének, senki sem állt föl ezt a javaslatot meg-szavazni. Sőt a gyorsírási feljegyzések azt is tanúsítják, hogy ez az eredmény megnevezte a gyűlés tagjait. A császár élete ellen ezután, gyors egymásutánban elkövetett két merénylet: a Hódol és Nobivnyé, kényszerítették a császári parlamentet, hogy dráói szigorúságu kivételes törvényt léptessen hatályba a szocializmus ellen. A vita folyamán Eulenburg gróf belügyminiszter s Poroszország-nak a javaslat védelmére kirendelt képviselője a szövetségi tanácsban, nagyon tisztán fejtette ki a németországi szocialista párt által jelenleg elfogadott eszméket. Mint-hogy nyilatkozatait a kérdéses iránynak a birodalmi gyűlésben jelen volt hívei egyáltalán meg nem cáfolták, föl kell tennünk, hogy fejtegetései, minden tekintetben helyesek.

1875. előtt két hatalmas szocialista szövetség volt Németországban, az egyik címe az „általános német munkás egyesület” (Allgemeiner deutscher Arbeiterverein), Lassalle alapította 1863-ban, később Schweizer majd Hasenclever képviselők lettek elnökei. Főműködési színtere északi Németország volt. A másik a „demokratikus munkás egyesület” (Demokratischer Arbeiterverein) s azt két másik, jól ismert reichstagbeli képviselő, Behel és Liebknecht vezette. Párthíveit különösen Szászországból toborozta. Az előbbi még tekintetbe vette a nemzetiség kötelekeit s az állam közbelépését követelte a társadalom lassú átalakítása végett; ellenben a második csak forradalmi mozgalomtól várta ügye sikerét.

Ez a két egyesület hosszú időn át nyílt ellenségeskedésben élt egymással, nem annyira kitűzött céljaik eltérő volta, mint inkább személyes vetélkedés miatt. De 1875. május havában, Góthában tartott gyűlésükön egyesültek, „németországi szocialista munkáspárt” elnevezés alatt (Socialistische Arbeiterpartei Deutschlands). Elnök lett Hasenclever képviselő. De az egyesülés nem tartott sokáig, vagy nem volt teljes, mert „az általános német munkás egyesület” már augusztus hóban külön összejevetelt tartott Hamburgban.

A góthai kongresszus oly programot fogadott el, mely elég világosan foglalja össze a német szocializmus törekvéseit. Ime a főbb cikkek:

„A munka minden vagyon és minden művelődés forrása. Mivel az általános, termelő munkát csak a társadalom teszi lehetségessé, tehát legyen a munka egész gyümölcse a társadalomé, vagyis minden tagjáé, egyenlő joggal, észszerű szükségletei szerint, egyszersmind minden ember munkára is lévén kötelezve.”

„A mostani társadalomban a munkaeszközöket a tőkés osztály monopolizálja; a munkás osztály ebből eredő függősége forrása a nyomor és szolgaság mindennemű alakjának.”

„A munka felszabadulása végett szükséges, hogy a munkaeszközök a társadalom közös tulajdonában álljanak, úgy, hogy egyszersmind a társadalom szabályoz minden munkát, a munka termékeit pedig a közjóra használja föl s igazságosan osztja szét.”

(Folyt. köv.)

PSERHOFER J.-féle

gyógyszerár,

Bécsben, I. ker. Singerstrasse 15. szám alatt „zum Goldenen Reichsapfel.”

Vértisztító labdacsek, ezelőtt általános labdacsek neve alatt: ez utóbbi nevet teljes joggal

megérdemlik, mivel csakugyan alig létezik betegség, melyben ezen labdacsek csodás hatásukat ezerszeresen be nem bizonyították volna. Évtizedek óta ezen labdacsek általános elterjedésnek örvendenek és alig van család, melyben ezen kitünő háziszertől készlet nem volna található.

Számtalan orvos által ezenlabdacsek háziszertül ajánlatnak és ajánlatnak, minden oly bajoknál, melyek a rossz emésztésből és székrekedésből erednek: mint epa-zavarok, májbajok, kólika, vértelulások, aranyér, béltelenség s hasonló betegségeknek. Vértisztító tulajdonságuknál fogva kitünő hatással vannak vészegénység s az abból eredő bajoknál is: így sápkórnál idegességből származó fejfájásoknál stb. Ezen vértisztító labdacsek oly könnyen hatnak, hogy a legcsekélyebb fájdalmakat sem okozzák és ennek folytán még a leggyengébb egyének, de még gyermekek által is minden aggodalom nélkül bevehetők.

A számtalan hálaíratból, melyet e labdacsek fogyasztói a legkülönbözőbb és legnehezebb betegségekük után egészségük visszanyerése folytán hozzánk intéztek, ezen helyen csakis néhányat említünk azon megjegyzéssel, hogy mindenki, a ki ezen labdacsekot egyszer használta, meg vagyunk győződve, hogy azokat tovább fogja ajánlani.

Köln, 1893. április hó 30. án.

Tisztelt Pserhofer ur! Legyen oly szíves és küldjön nekem ismét 15 tekercset az Ön felülmulhatatlan vértisztító labdacseiból utánvételre. Fogadjon ez uton is a legmélyebb köszönetemet labdacseai csodáhatásáért.

Maradok teljes tisztelettel Pawlistik Ferencz, Köln, Lindenthal.

Hrasche, Földnik mellett, 1887. szept. hó 12-én.

Tekintetes ur! Isen akarata volt, hogy az Ön labdacseai kezeim közé kerültek, melyeknek hatását ezennel megírom: Én gyermekágyban meghűltem, olyannyira, hogy semmi munkát sem voltam többé képes végezni s bizonyára már a holtak közt volnék, ha az Ön csodálatra méltó labdacseai engem nem mentettek volna meg. Az Isten áldja meg Önt azért ezerszer. Nagy bizalom van, hogy ezen labdacsek engem is tökéletesen kifognak gyógyítani, a mint már másoknak is egészségük visszanyerésére segítségül szolgáltak. Külficz 1. évez.

Bécs-Ujhely, 1887. november 9-én.

Mélyen tisztelt ur! A legforróbb köszönetemet mondok ezen-1 eddigi 60 éves nagyéneim nevében. Az illető 5 éven át szenvedett gyomorhurutban és vizkórságban, már életét is megunta, melyről egyébként le is mondott, midőn véletlenül egy dobozt kapott az Ön vértisztító labdacseiból s azoknak állandó használata folytán tökéletesen kigyógyult. Legfőbb tisztelettel Weinczettel József.

Eichengraberamt, Gföhl mellett, 1889. márcz. 27-én.

Tekintetes ur! Alulírott ismétlenül kér 4 csomagot az Ön valóban hasznos és kitünő labdacseiból. El nem mulasztatom leg-nagyobb elismerésemel kifejezni ezen labdacsek értéke felett és azokat, a hol csak alkalmam nyílik, a szenvedőknek legmelegebben fogom ajánlani. Ezen hálaíratom tetszészerinti használására Önt ezennel felhatalmazom. Teljes tisztelettel Hahn Ignác.

Gotschdorf, Kolbach mellett, Szilázia, 1888. október 8-án.

T. ur! Felkérem, miszerint az Ön vértisztító labdacseiből egy csomagot 6 dobozzal küldeni sziveskedjék. Csakis az Ön csodálatos labdacseinek köszönetem, hogy egy gyomorhajtól, mely engem öt éven át gyötört, megszabadultam. Ezen labdacsek nálam soha-sem fognak kifogni, s midőn legforróbb köszönetemet kifejezem, vagyok tisztelettel Zwickl Anna.

Ezen vértisztító labdacsek csakis a Pserhofer J.-féle az „arany birodalmi almához” címzett gyógyszerárban, Baecsen, I., Singerstrasse 15. sz. a készítettnek valódi minőségben s egy 15 szem labdacset tartalmazó doboz ára 21 kr. Egy csomag, melyben 6 doboz tartalmazatik, 1 frt 5 krba kerül; bérmentelen utánvételi küldésnél 1 frt 10 kr. Egy csomagnál kevesebb nem küldetik el.

Az összeg előbbi beküldésnél (mi legjobban posta-utalványon eszközöltetik) bérmentes küldéssel együtt: 1 csomag 1 frt 25 kr., 2 csomag 2 frt 30 kr., 3 csomag 3 frt 35 kr., 4 csomag 4 frt 40 kr., 5 csomag 5 frt 20 kr és 10 csomag 9 frt 20 krba kerül.

NB. Nagy eiterjedtségük következtében ezen labdacsek a legkülönbözőbb nevek és alakok alatt utánzatoknak; ennek következtében kérek csakis Pserhofer J.-féle vértisztító labdacsekot követelni és csakis azok tekinthetők valódiaknak, melyeknek használati utasítása a Pserhofer J. névalírással fekete színben és minden egyes doboz fedele ugyanazon aláírással vörös színben van ellátva.

Amerikai köszvénykenőcs, gyors és biztos hatású leg-vényes és csúszos bajok, u. m.: gerinc-agy bántalom, tagszagatás, ischias, migreine, ideges fogfájás, főfájás, fülzagatás stb. ellen 1.20 kr. Tannochinin hajkenőcs Pserhofer J.-féle. Évek hosszu sora óta valamennyi hajnövesztő szer készítő orvosok által a legjobban elismerve. Egy elegánsan kiál-lított nagy szelencével 2 frt.

Általános tapasz Steudel tanáriól. Útés és szurás által okozott sebeknél, mérges daganatoknál, ujjkukacs, sebes- vagy gyuladt mell vagy más ily bajoknál mint kitünő szer lón kipróbálva 1 tégely 50 kr. Bérmentve 75 kr.

Fogbalzsam Pserhofer J.-féle. Sok év óta a fagyos tagokra és minden idült sebre, mint legbiztosabb szer elismerve. 1 köcsöggel 40 krajczár. Bérmentve 65 kr.

Utifüvedv, kedség, görcsös köhögések stb. ellen 1 üvegcseke ára 50 kr., 2 üveg bérmentve 1 frt 50 kr.

Élet-esszencia (prágai esőpek) megrontott gyomor, rossz emésztés és mindennemű altesti bajok ellen kitünő háziszert. 1 üvegcsevel 22 kr. 12 üveg 2 frt.

Általános tisztító-só Bulrich A. W.-féle. Kitünő háziszert, a rossz emésztés minden következményer, u. m.: főfájás, szédülés, gyomorgörcs, gyomorhég, aranyér, dugulás stb. ellen. 1 csomag ára 1 forint.

Angol csodabalzamsam, egy üveg 50 krajczár, egy kis üveg 12 krajczár.

Por a lábbizadás ellen. Ezen por megszünteti a láb-izadást s azáltal képződő kellemetlen szagot, épen tartja a lábbelit és mint ártalmatlan szer van kipróbálva. Egy dobozzal 50 kr. Bérmentve 75 kr.

Golyva-balzsam kitünő szer golyva ellen 1 üveg 40 kr., bérmentes küldéssel 65 kr.

Helső vagy egészség-só kitünő gyógyszer gyomor-emésztésből származó bajoknál, 1 csomag 1 frt.

Ezen itt felsorolt készítményeken kívül, az osztrák lapokban hirdetett összes bel- és külföldi gyógyszerészeti különlegességek rak-táron vannak és a készletben netán nem levők gyorsan és olcsón megszerezhetők. — Postai megrendelések a leggyorsabban eszkö-zöltetnek, ha a pénzüsszegz előre küldetik; nagyobb megrendelések utánvétellel küldetnek. Bérmentve csakis oly esetben történik a küldés, ha az összeg előre beérkezik, mely esetben a postaköltségek sokkal mérsékeltebbek.